

Prognoza oddziaływania na środowisko

PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY WIZNA NA LATA 2011-2014 Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY NA LATA 2015-2018

Wykonawca:

Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o.

Biuro: Białystok, ul. Św. Rocha 5 lok. 202

Telefon / fax: (085) 744 54 98, 744 51 87

e-mail: izr@izr.pl, www.izr.pl

Białystok, 2011

Spis treści:

I. WPROWADZENIE.....	3
II. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	3
III. METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY.....	10
IV. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ JEJ PRZEPROWADZANIA.....	11
V. ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA.....	12
VI. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	27
VII. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.....	31
VIII. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	35
IX. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE ORAZ ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE I KOMPENSUJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIE.....	63
X. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO.....	75
XI. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	75

I. WPROWADZENIE

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018* została opracowana na zlecenie Urzędu Gminy Wizna przez Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o. z siedzibą w Białymstoku.

Zgodnie z art. 47 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) Wójt Gminy Wizna, jako organ opracowujący projekt *Programu*, uzgodnił z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Opracowanie prognozy ma na celu przede wszystkim ocenę środowiskowych skutków realizacji przewidzianych w *Programie* zamierzeń. Prognoza oddziaływania na środowisko jest formą służącą weryfikacji ustaleń projektów dokumentów, z punktu widzenia ich zgodności z priorytetami środowiskowymi Unii Europejskiej, zapisami *Polityki Ekologicznej Państwa*, z ustaleniami dokumentów przyjętych przez wojewódzkie i powiatowe władze samorządowe oraz międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.

II. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Do ustalenia celów *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018*, oprócz zdefiniowanych w jego części diagnostycznej problemów środowiskowych i priorytetów ekologicznych, posłużyły wymienione już uprzednio główne i uzupełniające się nawzajem dokumenty polityki międzynarodowej, wspólnotowej i krajowej.

Program jako główny cel wyznacza działanie zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju przy zachowaniu walorów środowiska oraz rozbudowie infrastruktury technicznej służącej jego ochronie. Jako wiążące przyjmuje także cele *Polityki Ekologicznej Państwa* (w zakresie odnoszącym się do regionu) na wszystkich szczeblach zarządzania. Uwzględnia również, fakt, że powołane powyżej dokumenty krajowe w dużej mierze adoptowały już cele i założenia europejskiej i światowej polityki ekologicznej, można z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że cele ochrony środowiska w Gminie Wizna oraz zasady realizacji tych celów są w najwyższym stopniu zbieżne z odpowiadającymi

im celami oraz zasadami polityki ekologicznej ustanowionymi na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym.

Poza nadrzędnymi kryteriami polityki ekologicznej w *Programie* określono również cele i priorytety ekologiczne, odnoszące się do zagadnień ochrony środowiska, posiadających kluczowe znaczenie dla obszaru gminy. Poniżej zestawiono priorytety ekologiczne w aspekcie zgodności z odpowiadającymi im priorytetami regionalnymi, krajowymi i międzynarodowymi.

Ocena stanu i tendencja zmian w zakresie poszczególnych komponentów środowiska i uciążliwości oraz analiza zagrożeń w świetle przyszłego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych, były podstawą do sformułowania priorytetów ekologicznych.

Wśród najważniejszych kryteriów, branych pod uwagę przy formułowaniu priorytetów w skali gminy, należy wymienić:

1. Wymogi wynikające z prawa polskiego oraz prawa unijnego,
2. Zgodność z celami zawartymi w *Polityce Ekologicznej Państwa*,
3. Zgodność z priorytetami ujętymi w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014- projekt* oraz w *Powiatowym Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Łomżyńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015*,
5. Skala dysproporcji pomiędzy aktualnym stanem środowiska a wymaganym przez prawo.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria sformułowano następujące priorytety ekologiczne wraz z listą działań priorytetowych:

1) Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

➤ Ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych:

- ✓ modernizacja oczyszczalni ścieków
- ✓ rozbudowa sieci kanalizacyjnej (w tym kanalizacji deszczowej) na terenie gminy,
- ✓ propagowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków gdzie jest to ekonomicznie lub technicznie uzasadnione,
- ✓ kontrola przestrzegania wymogów stref ochrony wód podziemnych,
- ✓ modernizacja ujęć wody pitnej zmierzające do spełnienia wymogów aktualnych rozporządzeń,
- ✓ poprawa gospodarki wodno- ściekowej,
- ✓ ochrona ekosystemów wodnych

- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń:
  - ✓ modernizacja lokalnych kotłowni w kierunku eliminacji węgla jako paliwa (biomasa),
  - ✓ działania zmierzające do wykorzystania technologii przyjaznych środowisku (odnawialnych źródeł energii),
  - ✓ termomodernizacja budynków,
  - ✓ ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z komunikacji.

- Poprawa klimatu akustycznego poprzez ograniczenie hałasu i wibracji oraz przed promieniowaniem elektromagnetycznym:
  - ✓ stymulowanie zakładów przemysłowych do ograniczania ich uciążliwości hałasowej,
  - ✓ lokalizacja zakładów uciążliwych ze względu na poziom hałasu poza terenami zabudowanymi i przyrodniczo cennymi,
  - ✓ budowa ekranów akustycznych oraz tworzenie pasów zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu,
  - ✓ tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem źródeł hałasu oraz wprowadzenie zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów,
  - ✓ zapewnienie właściwego poziomu ochrony ludności i środowiska przed ujemnymi skutkami promieniowania elektromagnetycznego.

- Ochrona powierzchni ziemi:
  - ✓ właściwe użytkowanie rolnicze gleb (w tym odpowiednie nawożenie),
  - ✓ rekultywacja gruntów zdegradowanych,
  - ✓ ochrona gleb przed degradacją,
  - ✓ ograniczenie przeznaczania gleb o wysokiej klasie bonitacyjnej na cele niewolne i nieleśne.

Cele Programu w dziedzinie poprawy jakości środowiska są zbieżne z priorytetami *Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016*, które dotyczą uporządkowania gospodarki ściekowej, ochrony powietrza czy powierzchni ziemi. Modernizacja obiektów należących do infrastruktury ochrony środowiska ma bez wątpienia wpływ na jakość wód i gleb. Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i skuteczna ochrona zbiorników wód podziemnych to cele zawarte w *Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych*. Racjonalne gospodarowanie zasobami ujęte w Programie jest zbieżne z założeniami *Polityki Wodnej Państwa do 2030 r.(projekt)*.

Wśród dokumentów, w zakresie ochrony wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi, ustanowionych na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym, istotnych z punktu widzenia *Programu*, wymienić należy przede wszystkim *Ramową Dyrektywę Wodną 2000/60/WE*. Cele wspomnianej dyrektywy uwzględniono szczególnie przy ustalaniu kierunku działań w zakresie zapewnienia ludności w wodę o odpowiedniej ilości i jakości, a także w zakresie odprowadzania ścieków.

Kwestie związane z ochroną powietrza, wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, czy też ograniczeniem emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych znajdują się m.in. w *Polityce Ekologicznej Państwa*. Zmniejszenie uciążliwości transportu dla mieszkańców i środowiska stało się jednym z celów *Programu rozwoju sieci transportu drogowego, kolejowego i lotniczego oraz sieci zasilania energetycznego*. Wśród dokumentów ustanowionych na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym, których założenia uwzględniono podczas sporządzania *Programu*, wymienić należy przede wszystkim *Ramową dyrektywę dotyczącą jakości powietrza 96/62/WE*.

Zmniejszenie zagrożenia hałasem jest zagadnieniem mniej powszechnym, w porównaniu do wyżej wymienionych. Jednak cel ten został uznany za priorytetowy nie tylko w *Programie*, ale także w *Polityce Ekologicznej Państwa*, czy też w dyrektywach unijnych dotyczących emisji hałasu m.in. pojazdów silnikowych, maszyn budowlanych i urządzeń.

2) Ochrona zasobów przyrodniczych

➤ Ochrona dziedzictwa przyrodniczego:

- ✓ dążenie do harmonii zabudowy z krajobrazem,
- ✓ niedopuszczenie do trwałych zmian rzeźby terenu na dużych powierzchniach,
- ✓ zapobieganie tworzeniu się barier ekologicznych oraz likwidacja już istniejących,
- ✓ stosowanie instrumentów prawno – ekonomicznych w zasięgu samorządu gminy (kar, kontroli) oraz ich egzekwowanie,
- ✓ zagospodarowanie przestrzenne z uwzględnieniem przede wszystkim wymogów ochrony środowiska,
- ✓ systematyczna aktualizacja strategicznych dla gminy dokumentów pod kątem wymogów ochrony środowiska, przyrody oraz ochrony krajobrazu.

➤ Zwiększenie powierzchni terenów leśnych:

- ✓ zwiększenie powierzchni terenów leśnych,
- ✓ pomoc w zalesieniu gruntów nieprzydatnych do produkcji rolnej realizowanych w ramach Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.

- Zapobieganie poważnym awariom i zagrożeniom naturalnym oraz eliminacja i minimalizacja ewentualnych skutków w razie ich wystąpienia:
  - ✓ spełnienie wymogów regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i wspierania służb ratowniczych,
  - ✓ eliminowanie źródeł i ograniczanie ryzyka występowania poważnych awarii,
  - ✓ sprawne usuwanie zaistniałych skutków awarii.

- Rozwój form turystyki i rolnictwa zgodnych z walorami środowiska:
  - ✓ wspieranie rolnictwa integrowanego i ekologicznego,
  - ✓ wspieranie turystyki przyrodniczej, ekoturystyki i agroturystyki
  - ✓ dostosowanie presji turystycznej do odporności turystycznej terenu
  - ✓ na obszarach cennych przyrodniczo dopuszczenie ruchu turystycznego tylko po wyznaczonych szlakach i w obecności przewodnika,
  - ✓ odpowiednie oznakowanie szlaków turystycznych, Wrz z informacją o regulaminie i obowiązujących przepisach oraz karach za ich złamanie,
  - ✓ odpowiedzialność organizatorów imprez masowych prowadzonych na wolnym powietrzu.

Cele Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015, związane z ochroną zasobów przyrodniczych znajdują swoje odpowiedniki w dokumentach takich jak: *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016 (także we wcześniejszej jej wersji)*, *Program Ochrony Środowiska Podlaskiego na lata 2007-2010* oraz *Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Łomżyńskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015*. Poza zagadnieniami związanymi z ochroną przyrody *sensu stricte*, istnieją także dokumenty pośrednio wpływające na stan przyrody.

Ustalenia Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015 w zakresie poważnych awarii są zgodne z założeniami *Polityki Ekologicznej Państwa*, czy też unijnych dyrektyw dotyczących bezpieczeństwa nuklearnego, ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym, a także w sprawie chemikaliów i organizmów modyfikowanych genetycznie.

Kierunki działania dotyczące ochrony bioróżnorodności na terenie gminy wynikają, podobnie jak wyżej wymienione, z założeń *Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016 (jak i wcześniejszej jej wersji)*, a także z *Polityki Leśnej Państwa*.

3) Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi

➤ Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych:

- ✓ racjonalne zużycie wody, materiałów i energii
- ✓ ograniczeni zużycia wody w przemyśle,
- ✓ popieranie stosowania instalacji wysokosprawnych,
- ✓ wspieranie zastosowania zamkniętych obiegów wody (szczególnie w przemyśle).

Racjonalne korzystanie z zasobów środowiska jest zbieżne z zapisami *Polityki Ekologicznej Państwa*. Ponadto prezentowane zapisy są również spójne z programem ochrony środowiska dla powiatu i województwa. Ponadto konieczność oszczędzania zasobów wód wynika również z *Polityki Wodnej Państwa do 2030* (projekt).

4) Racjonalna Gospodarka odpadami przyjazna środowisku

➤ Uregulowanie działań w zakresie gospodarki odpadami:

- ✓ kompleksowa gospodarka odpadami,
- ✓ rozszerzenie systemu segregacji odpadów,
- ✓ likwidacja dzikich wysypisk,
- ✓ edukacja ekologiczna z zakresu gospodarki odpadami,
- ✓ ograniczenie powstawania odpadów we wszystkich dziedzinach gospodarczych.

Kompleksowy system gospodarki odpadami jest jednym z priorytetów zawartych niemal we wszystkich dokumentach strategicznych, zarówno na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym (*Ramowa dyrektywa w sprawie odpadów 75/442/EWG*), krajowym, jak i regionalnym, czy lokalnym. Problem odpadów analizowany jest również w wojewódzkich, powiatowych i gminnych programach gospodarki odpadami. Poza tym istnieją również dokumenty, takie jak np. *Program usprawnienia gospodarki odpadami*, który za cel stawia likwidację źródeł zagrożeń zdrowia i środowiska, upowszechnienie zorganizowanego usuwania odpadów oraz zabezpieczenie przed zaśmiecaniem.

5) Budowa świadomości ekologicznej mieszkańców

➤ Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa, kształtowanie postaw proekologicznych mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za stan środowiska:

- ✓ zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy,
- ✓ propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji,
- ✓ mobilizowanie lokalnej społeczności do podejmowania działań proekologicznych,
- ✓ zapewnienie dostępu do informacji o stanie środowiska naturalnego.

Ustalania *Programu* w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa w pełni odzwierciedlają tendencje europejskiej polityki ekologicznej oraz założenia *Polityki Ekologicznej Państwa*. Polityki te jako jeden z głównych priorytetów zakładają kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji i zachowań.

Analizowany projekt *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015* uwzględnia cele ochrony środowiska ustanowione na poziomie międzynarodowym, krajowym i regionalnym. Świadczą o tym ustalenia *Programu* w zakresie priorytetów, których realizacja ma doprowadzić do poprawy stanu przyrody, efektywniejszego wykorzystania zasobów i walorów środowiska w rozwoju społeczno-gospodarczym. Dążenia te mają jednocześnie służyć zachowaniu dóbr przyrody przyszłym pokoleniom, a także sprzyjać rozwojowi gospodarczemu i poprawie atrakcyjności regionu. Realizacja celów z zakresu rozbudowy infrastruktury ochrony środowiska powinna umożliwić osiągnięcie standardów określonych dyrektywami Unii Europejskiej.

III. METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018 została sporządzona w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

Prognozę oddziaływania Programu na środowisko sporządzono zgodnie z art. 51, ust. 2 ww. Ustawy. Zastosowano metody opisowe, polegające na analizie tekstu projektu dokumentu. Analizie i ocenie poddano przede wszystkim:

- ✓ istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
- ✓ stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
- ✓ istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- ✓ informacje zawarte w standardowych formularzach danych dot. obszarów Natura 2000 położonych na terenie gminy oraz rozporządzenia wojewody podlaskiego Nr 3/06 z dnia 23.V.2006 r. w sprawie Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi;
- ✓ cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;
- ✓ przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszarów chronionych oraz ich integralność, a także na środowisko, a w szczególności: ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

IV. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ JEJ PRZEPROWADZANIA

Wśród postanowień wymienionych w *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018*, znajdują się cele, których realizacja (na etapie budowy) może oddziaływać na środowisko. W przypadku tego typu zadań prowadzona będzie indywidualna ocena oddziaływania na środowisko, jeszcze przed realizacją inwestycji. W ramach tej oceny analizie poddane zostaną potencjalne oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym na zdrowie ludzi oraz na obszary objęte prawną ochroną. Ponadto w raporcie o oddziaływaniu inwestycji na środowisko proponowane będą działania minimalizujące negatywny wpływ, a w miarę potrzeby także kompensacje przyrodnicze. W związku z tym ewentualne negatywne skutki realizacji postanowień projektu *Programu* mogą zostać wyeliminowane jeszcze przed przystąpieniem do realizacji inwestycji.

Analiza skutków realizacji przedsięwzięć, wynikających z postanowień *Programu*, na etapie ich funkcjonowania, prowadzona będzie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, w ramach monitoringu oraz w ramach działalności inspekcyjno-kontrolnej.

Ponadto w *Programie* określono również listę wskaźników, których weryfikacja pozwoli przeanalizować i ocenić skutki realizacji postanowień dokumentu, także w zakresie oddziaływania na środowisko. Monitoring realizacji ustaleń dokumentu, będzie się odbywał co 2 lata, w ramach sprawozdania z realizacji *Programu*.

Tabela 1. Wskaźniki monitoringu

Priorytet	Wskaźnik
I Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	wzrost długości czynnej sieci kanalizacyjnej [km]
	wzrost długości czynnej sieci wodociągowej [km]
	ilość nowopowstałych przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.]
	liczba zmodernizowanych kotłowni w kierunku wykorzystania odnawialnych źródeł energii [szt.]
	długość zmodernizowanych dróg [km]
	ilość nowopowstałych źródeł pól elektromagnetycznych (np. masztów, przekaźników) [szt.]
	długość wybudowanych ekranów akustycznych [m,]
	powierzchnia zrekultywowanych gruntów [ha]
II Ochrona zasobów przyrodniczych	ilość poważnych awarii zagrażających środowisku przyrodniczemu [szt./rok];
	ilość zaktualizowanych strategicznych dla gminy dokumentów zgodnie z

	obowiązującymi przepisami [szt.];
	ilość decyzji wydanych zgodnie z przyjętą polityką ochrony środowiska [szt.];
	oznakowanie szlaków turystycznych [szt.];
	powierzchnia nowo zalesionych terenów [ha]
III Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi	ilość zmodernizowanych zakładów przemysłowych/ produkcyjnych [szt.];
IV Racjonalna gospodarka odpadami przyjazna środowisku	wskaźniki opisane zostaną w gminnym planie gospodarki odpadami
V Budowa świadomości ekologicznej mieszkańców	ilość przeprowadzonych działań ekologicznych [szt.];
	% wzrost świadomości ekologicznej dzieci, młodzieży i dorosłych [%];
	nakłady poniesione na edukację ekologiczną [PLN].

Źródło: Program Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018

V. ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA

Gmina Wizna jest obszarem o nieznacznie zanieczyszczonym środowisku, charakteryzującym się wysokimi walorami przyrodniczymi. Świadczą o tym dość niskie wskaźniki w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza, ilości i jakości odprowadzanych ścieków, zawartości metali ciężkich w glebie, czystości wód powierzchniowych i podziemnych oraz innych czynników obciążających środowisko.

➤ *krajobraz*

Zgodnie z podziałem fizyko – geograficznym Polski według J. Kondrackiego, Gmina Wizna położona jest w obrębie mezoregionu Międzyrzecze Łomżyńskie, makroregionu Nizina Północnomazowiecka, podprowincji Niziny Środkowopolskie, prowincji Nizina Środkowoeuropejska.

Rzeźba terenu gminy ukształtowana została w wyniku akumulacyjnej działalności lodowca w czasie stadiału Mławy zlodowacenia środkowopolskiego, a następnie podlegała procesom denudacyjnym. Dominującą jednostką geomorfologiczną jest wysoczyzna morenowa falista wzniesiona od 125 m n.p.m. do 145 m n.p.m., o spadkach średnio do 5%, a miejscami 5 – 10%. W obrębie wysoczyzny wyróżnić można: równinę sandrową, poziom erozyjno-denudacyjny, strefę krawędziową, pagórki kemowe moren czołowych i moren martwych lodów, dolinki wód roztopowych, dolinki denudacyjne i fluwialno – denudacyjne, doliny rzeczne. Płaskie lub faliste obszary wysoczyznowe o spadkach do 5% stanowią ponad 80% powierzchni gminy. Na północy wysoczyzna pokryta jest utworami pochodzenia wodnolodowcowego równiny sandrowej nadbudowującej wysoczyznę do wysokości 140 – 150 m n.p.m. Powierzchnia sandru jest płaska o

spadkach do 5 % i deniwelacjach rzędu 5 – 10 m. Występuje w obrębie wsi: Boguszki, Męczki, Mrówki i Nieławice.

Poziom erozyjno-denudacyjny ma charakter obniżonej do wysokości 110 – 125 m n.p.m. powierzchni wysoczyzny, ukształtowanej w wyniku erozyjnej działalności wód roztopowych lodowca. Położony jest w środkowej, południowej i wschodniej części gminy. Strefa krawędziowa wysoczyzny ma pochodzenie erozyjne i występują na całej długości, styku z doliną Narwi w obrębie wsi: Bronowo, Niwkowo, Wizna oraz na styku doliny Biebrzy w granicach wsi: Stara Ruś, Wierciszewo, Sieburczyn, Rutkowskie. Strefa krawędziowa osiąga względną wysokość 10 – 20 m ponad dno doliny, a nachylenie zboczy przekracza 10%.

Pagórki kemowe moren czołowych i moren martwego lodu wyniesione są 5 – 15 m, a ich stoki przekraczają 5% lokalnie ponad 10%. Występują przede wszystkim po obu stronach doliny Łojewka oraz w okolicach Serbowa, Wizny, Małachowa, Zanklewa. Dolinki denudacyjne tworzą formy wklęsłe o głębokościach 2 – 3 m. Posiadają łagodne zbocza, zazwyczaj suche dna, rzadko wykorzystywane przez cieki okresowe. Najwięcej dolinek denudacyjnych występuje w zachodniej części gminy przyjmując postać dolinek bocznych uchodzących do współczesnych dolin Łojewka i Cieku spod Jedwabnego. Powstanie dolinek denudacyjnych związane jest z klimatem peryglacjalnym.

Dolinki fluwialne związane są z działalnością wód rzecznych. Są to formy nieco większe, charakteryzujące się płaskim i podmokłymi dnami prowadzącymi okresowe cieki wodne. Występują powszechnie na całej powierzchni gminy.

Pomiędzy Wizną a Niwkowem spotyka się inną formę – dolinę wód roztopowych, wcinającą się średnio do głębokości 5 m w powierzchnię wysoczyzny, posiadającą łagodne zbocza oraz suche dno.

Główną jednostką geomorfologiczną o charakterze dolinowym jest współczesna dolina Narwi o płaski, dnie z holocenią terasą zalewową wyniesioną 1 – 2 m ponad poziom wody w rzece. W obrębie terasy występują liczne starorzecza. W okolicach wsi Sulin i Włochówka terasa nadbudowana jest wydmiami o nieregularnych kształtach i wysokościach względnych 1 – 3 m. Podczas zlodowacenia bałtyckiego doliną odpływały wody topniejącego lodowca, a dolina funkcjonowała jako pradolina.

Północno-wschodni fragment gminy znajduje się w graniach Kotliny Biebrzańskiej z wąskim prawobrzeżnym pasem doliny rzeki Biebrza i jej starorzeczy.

Liczne są także formy pochodzenia antropogenicznego: wyrobiska poeksploatacyjne, wcięcia i nasypy budowlano-drogowe.

➤ *flora i fauna*

Środowisko biotyczne podlega bardzo różnorodnym oddziaływaniom człowieka, przy czym większość z form antropopresji wpływających na inne komponenty (powietrze, wody, gleby), powoduje także skutki w organizmach żywych. W powszechnej opinii, współcześnie największym

zagrożeniem dla roślin i zwierząt jest zmniejszanie ich przestrzeni życiowej, czyli korzystnych dla nich siedlisk. Odbywa się to przede wszystkim w wyniku zainwestowania przestrzeni, w tym szczególnie liniowej infrastruktury komunikacyjnej, która prowadzi do fragmentacji siedlisk i populacji poszczególnych gatunków. W świetle znacznej dynamiki wzrostu powierzchni zabudowanych, przy aktualnym poziomie zainwestowania terenu, można się spodziewać nasilenia niekorzystnych skutków tych zjawisk dla przyrody ożywionej.

Szacę roślinną Gminy Wizna kształtują tereny zieleni gminnej oraz lasy. Wśród terenów zieleni wymienić należy: parki, zieleńce, zieleń uliczną i osiedlową oraz cmentarze. Obiekty te zajmują łączną powierzchnię ok. 4,5 ha, co stanowi zaledwie 0,03% powierzchni gminy. Lasy natomiast zajmują powierzchnię ponad 13 305,00 ha. Lesistość obszaru stanowi tylko 10,2%. W strukturze własności dominują lasy prywatne (92,18%), lasy publiczne stanowią zaledwie 7,2% powierzchni. Gatunkiem dominującym w drzewostanie jest sosna z udziałem modrzewia, grab, brzoza, robinia akacjowa oraz olsza. Dominującym typem siedliskowym lasu na siedliskach mineralnych jest bór. Wiekowo dominują drzewostany w przedziale wieku od 50.

Szata roślinna gminy odznacza się dużą różnorodnością, wysokim stopniem naturalności i obecnością wielu rzadkich gatunków, w tym podlegających ochronie ścisłej m.in.: brzoza niska, wierzba lapońska, widłak jałowcowaty, widłak goździsty, widłak wroniec, grązeł żółty, rosiczka okrągłolistna, wielosił błękitny, gnidosz królewski, gorczyca wąskolistna, kosaciec syberyjski, storczyk krwisty, obuwnik pospolity, arnika górską, lilia złotogłów, podkolan biały. Światy zwierząt reprezentują: łось, sarna, dzik, wilk, zając, bóbr, borsuk, tchórz, kuna leśna, wydra, gronostaj. Najbardziej liczną grupę stanowią ptaki w liczbie 269 gatunków. Do najrzadszych gatunków należą: bąk, bączek, bocian czarny, cietrzew, żuraw, kulik wielki, dzięcioł zielonosiwy, wodniczka, błotniak orlik krzykliwy, orzeł bielik, kobuz, rybołów, sowa błotna.

➤ *obszary i obiekty chronione*

Na terenie gminy występują następujące formy ochrony przyrody: obszary Natura 2000, park narodowy, obszar chronionego krajobrazu oraz pomniki przyrody.

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Ostoja Biebrzańska” położony jest na wysokości 99-209 m n.p.m. i obejmuje rozległy fragment Kotliny Biebrzańskiej, od ujścia Sidry po Narew. Obszar otaczają wysoczyzny morenowe i równiny sandrowe. Jest to największy w Europie Środkowej kompleks dobrze zachowanych torfowisk niskich. Główną rzeką ostoi jest Biebrza, która regularnie wylewając w okresie wiosennym zasila wodą ekosystemy obszaru. Na całym terenie ostoi występują zarośla wierzbowe, w tym wierzby japońskiej i brzozy niskiej. W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 43 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej: bąk, bączek, bocian czarny, łabędź krzykliwy, trzmielojad, kania czarna, kania ruda, bielik, gadożer, błotniak stawowy, błotniak zbożowy, błotniak łąkowy, orlik krzykliwy, orlik grubodzioby, orzeł przedni, orzełek

włochaty, kropiatka, zielonka, derkacz, żuraw, batalion, dubelt, mewa mała, rybitwa rzeczna, rybitwa białoczelna, rybitwa białowąsa, rybitwa czarna, puchacz, sowa błotna, zimorodek, kraska, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, dzięcioł białogrzbiety, dzięcioł trójpalczasty, lerka, świergotek polny, wodniczka, muchołówka mała, ortolan, biegus zmienny. Ostoja Biebrzańska jest najważniejszą w Polsce i Unii Europejskiej ostoją wodniczki i orlika grubodziobego. Ponadto 25 gatunków zostało zamieszczonych w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. **„Bagno Wizna”** obszar obejmuje duże, zmeliorowane torfowisko niskie (70% obszaru) rozwinięte pomiędzy różnej wielkości wyniesieniami o gruntach mineralnych (łączna powierzchnia to 14471 ha). Północną część ostoi zajmuje dolina Narwi - jedna z niewielu naturalnych dolin dużych rzek nizinnych. Zachodnia część torfowiska jest rokrocznie zalewana i wykształciły się tu turzycowiska, wschodnią część, bez zalewów, porastają trawy z domieszką turzyc i ziołorośli. Ostoja obejmuje duże torfowisko niskie o nazwie Bagno Wizna. Stanowi ono czwartą, najbardziej na południe wysuniętą część Kotliny Biebrzańskiej. Bagno Wizna stanowi rozległe, szerokie na 10 km, płaskie i w większości silnie zatorfione obniżenie terenu, którego północnymi obrzeżami płynie Narew. Hydrologicznie Bagno Wizna dzieli się na dwie części: madową dolinę Narwi, kształtowaną przez rzeczne wody zalewowe i drugą część torfowiskową, która została ukształtowana w warunkach silnego podsiąkania wód podziemnych napływających do kotliny z otaczających ją wysoczyzn. Występuje tu 37 gatunków ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dolina Biebrzy”. Obszar jest szczególnie cenny ze względu na walory przyrodnicze jak i ostoję ptasią, na tym terenie. A także torfowiska, bagna, roślinność na brzegach wód. Dolina Biebrzy stanowi szerokie, płaskie obniżenie terenu wypełnione torfem: położone od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów poniżej wysoczyzn. Dominującymi siedliskami są siedliska mokradłowe: zalewane wodami rzeczными lub podtapiane wodami podziemnymi torfowiska niskie ze zbiorowiskami turzycowymi i turzycowo-mszystymi, corocznie zalewane wodami rzeczными mułowiska i torfowiska porośnięte szuwarami właściwymi, bagienne olsy, okresowo zalewane przyrzeczne równiny madowe oraz odwodnione i zagospodarowane torfowiska ze zbiorowiskami łąkowymi. Koryto rzeki Biebrzy z licznymi meandrami i starorzeczami w różnym stadium zarastania ma naturalny charakter. Dolina Biebrzy charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem siedlisk. Największy udział mają szczególnie cenne torfowiska przejściowe i trzęsawiska, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe oraz bory i lasy bagienne. Najbardziej naturalnymi zbiorowiskami roślinnymi doliny Biebrzy są zbiorowiska leśne: bory bagienne, bór bagienny mechowiskowy, olsy a także mszary i niektóre zbiorowiska szuwarowe. Występuje tu 6 gatunków roślin z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej m.in. najbogatsza w Polsce populacja obuwika pospolitego. Dotychczas w dolinie Biebrzy stwierdzono występowanie ponad 920 gatunków roślin naczyniowych, z których 67 jest objętych prawną ochroną gatunkową w Polsce, zaś 45 znalazło się na "Czerwonej Liście Roślin Naczyniowych Zagrożonych w Polsce" jako gatunki ginące bądź zagrożone wyginięciem (m.in.

kosaciec bezlistny, szachownica kostkowata, fiołek torfowy, wełnianeczka alpejska i wierzba borówkolistna). Występuje tu 5 gatunków ssaków z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, w tym jeden z rzadkich i zagrożonych gatunków nietoperzy-nocek łydkowłosy. W ostoi Dolina Biebrzy stwierdzono występowanie co najmniej 43 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. 25 z wymienionych gatunków zostało zamieszczonych na liście ptaków zagrożonych w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. „**Ostoja Narwiańska**” Teren w znaczącym stopniu (ok. 60%) jest zajmują siedliska łąkowe i zaroślowe, ok. 20% stanowią siedliska rolnicze, pozostałą część obszaru zajmują lasy liściaste, iglaste, torfowiska, bagna, roślinność na brzegach wód, młaki, wody śródlądowe inne tereny. Ostoja Narwiańska obejmuje przeważającą część dna i zboczy doliny Narwi na odcinku pomiędzy ujściem Supraśli na wschodzie i ujściem Szkwy na zachodzie. Pomiedzy Żółtkami (ujściem Supraśli) i Tykocinem dolina jest częściowo wypełniona torfami, a na znacznej jej powierzchni występują "wyspy" mineralne, w większości wydmy i miejscami kemy, zbudowane z piasków drobnoziarnistych. Dolina jest przekształcona i w przeważającej części zmeliorowana i zagospodarowana. Znaczenie doliny Narwi jako ostoi Natura 2000 wynika z dużego zróżnicowania przyrodniczego, w tym obecności wielu typów siedlisk, reprezentowanych w niektórych przypadkach przez kilka podtypów. Wiele z nich występuje w postaci reprezentatywnych, doskonale zachowanych i wielkopowierzchniowych płatów, które są już rzadko spotykane i często niedostatecznie chronione w obrębie innych obszarów sieci Natura 2000 w Polsce północno-wschodniej. Należy do nich zaliczyć w pierwszej kolejności starorzecza, jałowczyska oraz murawy napiaskowe i kserotermiczne, a także różne typy łąk oraz dąbrowy świetliste. Dolina Narwi pełni również istotną funkcję korytarza ekologicznego i refugium gatunków związanych z ekosystemami nieleśnymi w rolniczym krajobrazie Niziny Północnopodlaskiej i Północnomazowieckiej. Na agradowanych płaskich odcinkach koryta występują muliste zalewane brzegi rzek z ciborą brunatną, uczepem trójlistkowym oraz rzepichą błotną. Niewielkie powierzchnie doliny zajmują zbiorowiska leśne: łęgi i grądy; część z nich jest silnie zdegradowana na skutek wypasu i pozyskiwania drewna. Na wyżej położonych fragmentach tarasu nadzalewowego i na stokach doliny miejscami występują świetliste dąbrowy oraz płaty grądów. Zbiorowiska leśne, zwłaszcza dąbrowy są niejednokrotnie w znacznym stopniu przekształcone, co przejawia się w rozdrobnieniu płatów i ich zubożeniu florystycznym. Tym niemniej należą one do najlepiej zachowanych zbiorowisk tego typu północno-wschodniej części kraju. Na okrajkach dąbrów, m.in. na południowych obrzeżach kompleksu leśnego chronionego w rezerwacie Rycerski Kierz (na zachód od Łomży) występuje leniec bezpodkwiatkowy - gatunek z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk i Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Przełomowa Dolina Narwi”**. Ostoja znajduje się na Nizinie Środkowopolskiej, na Kurpiach (łączna jej powierzchnia to 7649,1 ha). Ostoja obejmuje 16 km odcinek rzeki Narwi między miejscowościami Bronowo i Piątница oraz jej bogato urzeźbioną strefę krawędziową. Dolina rzeki zwęża się na tym odcinku do około 1,5 do 2,0 km szerokości. Narew płynie na tym odcinku nieuregulowanym korytem, tworząc liczne meandry, starorzecza i

rozgałęzienia. Największe skupisko starorzeczy znajduje się pomiędzy Łomżą a Kalinowem. O charakterze terenu i bogatej roślinności decydują coroczne wylewy Narwi. Szata roślinna ostoi jest bardzo urozmaicona. Występuje tu zarówno roślinność związana z terenami podmokłymi, jak również skrajnie suche murawy napiaskowe i kserotermiczne. Wyraźna jest specyficzna strefowość roślinności w poprzek doliny charakterystyczna dla dużych naturalnych rzek nizinnych. Ogółem na terenie obszaru stwierdzono występowanie 8 rodzajów siedlisk cennych dla ochrony europejskiej przyrody. Największą powierzchnię z nich zajmują priorytetowe lasy łęgowe (4%), które występują m.in. w rezerwacie przyrody Wielki Dział. Obszar ten stanowi ostoję ptasią o randze europejskiej. Występuje tu 40 gatunków ptaków cennych dla ochrony przyrody w Europie oraz 20 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Do szczególnie cennych ptaków odbywających tu lęgi należą: batalion, wodniczka oraz dubelt.

Biebrzański Park Narodowy utworzono w celu ochrony unikatowych w skali europejskiej terenów bagiennych położonych w Pradolinie Biebrzy, z wieloma rzadkimi gatunkami roślin i zwierząt oraz o wyjątkowych walorach widokowych. W porównaniu z istniejącym wcześniej na tym terenie parkiem krajobrazowym Biebrzański Park Narodowy jest większy o obszary bagien i torfowisk położonych w dolinie rzeki w woj. podlaskim. Występujące na terenie Parku siedliska można podzielić na: wodne, otwartych bagien (nie zarośnięte krzewami i drzewami), zaroślowe, pobagienne oraz leśne. W dolnym basenie rzeki znajduje się jeden z największych kompleksów olsów. W dolinie Biebrzy wyróżniono 43 zespoły roślinne. Występują gatunki będące relikdami glacialnymi, jak również gatunki borealne, związane z chłodnym klimatem północnym. Do najciekawszych roślin tego terenu należą: brzoza niska, wierzba lapońska, skalnica torfowiskowa, turzycza strunowa, gładzisz królewski, wielosił błękitny, wełnianka delikatna oraz mało spotykane gatunki mszaków.

Specyficzne, naturalne warunki siedliskowe sprawiły, że zachowała się tu ginąca gdzie indziej fauna, związana z naturalnymi ekosystemami wodnymi i bagiennymi. Na bagnach dobre warunki życia znajdują łośie, bobry, wilki, piżmaki, tchórze, lisy, a przede wszystkim ptaki, dla których bagna są miejscem lęgów oraz ważnym ogniwem w wędrówkach z Europy Środkowej i Północnej do Afryki i Azji. Spośród 235 gatunków występujących tu ptaków, do najważniejszych można zaliczyć: bielika, orla włochatego, orlika krzykliwego i grubodziobego, bekasika, mewę małą, biegusa zmiennego, bataliona, dubelta, cietrzewia rzyka, żurawia, łabędzia niemego i krzykliwego, błotniaka zbożowego i wiele innych. Wg danych GUS (2009 r.) Park zajmuje na terenie gminy powierzchnię 21 787 ha co daje 94,91% wszystkich obszarów chronionych.

Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi (ŁPKDN). Przedmiotem ochrony jest obszar o powierzchni 7.353,5 ha oraz jego otuliny o powierzchni 12.310,5 ha. Dolina Narwi w granicach Parku należy do bardzo cennych przyrodniczo obszarów, głównie dzięki naturalnemu biegowi rzeki, co sprzyja utrzymywaniu się znacznych powierzchni zabagnień, w sąsiedztwie suchych przez większość roku gleb mineralnych. Występująca tu różnorodność siedlisk tworzy następujące fizjocenozy:

roślinność wodną związaną bezpośrednio z rzeką Narew oraz ujściem rzek Łojewek i Gać; szuwały zajmujące rozległe obszary na wysokości miejscowości Gać, Pniewo i Drozdowo; lasy - olsy i łęgi występujące we wschodniej części obszaru Parku w okolicach Pniewa (rez. Wielki Dział) i starego Krzewa; ziołoroślą występującą na wilgotnych i żyznych siedliskach między szuwarami i suchymi łąkami; murawy ze skalnicą ziarekową zajmujące najsuchsze i najwyżej ułożone piaszczyste tereny pastwisk w dolinie. Natomiast na wysoczyznach dominują pola uprawne, rozdrobnione młode kompleksy leśne oraz małe oczka wodne. W Parku występują chronione gatunki płazów -12 gat., gadów - 4 gat., ptaków - 180 gat. w tym 137 lęgowych, nietoperzy -6 gat., licznie wydra i bóbr. Poza prawie wszystkimi gatunkami ryb charakterystycznymi dla rzek nizinnych, spotyka się również gatunki rzek podgórskich: brzanę, pstrągę potokowego, klenia.

Na terenie gminy powołano 18 pomników przyrody. wszystkie z nich to drzewa lub grupy drzew.

➤ **wody powierzchniowe**

Rzeki na terenie Gminy Wizna należą do zlewni Narwi, która od południa i wschodu stanowi granicę administracyjną. Nieregularne koryto rzeczne sprawia, że Narew w okresie roztopów wiosennych corocznie wylewa na rozległe tereny terasy zalewowej. W tej części doliny rzeka silnie meandruje. Wahania stanów wód w rzece dla wielolecia dla stacji wodowskazowej w Wiźnie zawierają się pomiędzy maksimum 479 cm a i minimum 200 cm, przy średnim rocznym stanie 349 cm. Oprócz Narwi na zasoby wód powierzchniowych składają się rzeki Biebrza, Łojewek, Jedwabianka oraz inne drobne cieki i rowy melioracyjne a także wody stojące w starorzeczach, stawach wiejskich oraz zbiornikach przeciwpożarowych.

Wszystkie badane rzeki na terenie gminy charakteryzują się umiarkowanym stanem ekologicznym (III klasa) wód. Zadecydowały o tym ponadnormatywne stężenia ogólnego węgla organicznego, chemiczne zapotrzebowanie na tlen, utlenialność, azot Kiejdahla. W przypadku klasyfikacji stanu chemicznego pod uwagę wzięto tylko rzekę Narew –m. Strękowa Góra. Charakteryzowała się ona stanem chemicznym poniżej dobrego przyczyniło się do tego ponadnormatywne stężenie sumy benzo(g,h,i)peryleny i indenowo(1,2,3-cd)pirenu.

Rzeki przepływające przez teren gminy nie spełniają także wymagań do bytowania ryb karpiowatych i łososiowatych (wyjątek to rzeka Biebrza). W większości wypadków na negatywną ocenę miały wpływ przekroczenia stężeń następujących wskaźników: azotanów, fosforu ogólnego, tlenu rozpuszczonego.

Na jakość wód duży wpływ wywiera gospodarka ściekowa. Jak podaje Raport o stanie środowiska w Województwie Podlaskim, głównym źródłem zanieczyszczeń są komunalne i przemysłowe oczyszczalnie ścieków (w odniesieniu do gminy tylko oczyszczalnia komunalna). Łączna ilość odprowadzanych ścieków wzrasta rok rocznie. Udział ścieków komunalnych, w ogólnej

emisji wymagających oczyszczania odprowadzanych do wód lub do ziemi, wynosi w gminie 100% (2010r.). Zmiany w sposobie oczyszczania ścieków wskazują na pozytywny trend (do 2008 dominowało biologiczne oczyszczanie ścieków po tym okresie mechaniczne). Wody ulegają również degradacji na skutek spłukiwania, przez opady atmosferyczne, zanieczyszczeń z łąk, obszarów leśnych i terenów zurbanizowanych. Na pogarszanie się parametrów wód wpływają zanieczyszczenia komunikacyjne, wytwarzane przez środki transportu drogowego i kolejowego, zanieczyszczenia przenikają także z nieszczelnych kanałów ściekowych lub osadowych. Zagrożeniem dla czystości wód powierzchniowych jest również nieodpowiednie zagospodarowanie obszarów węzłów hydrograficznych, stref wododziałowych i stref przywodnych. W strefach przywodnych głównym zagrożeniem jest brak odpowiednich pasów zieleni izolacyjnej. Ponadto duży wpływ na jakość mają spływy obszarowe z terenów użytkowanych rolniczo. Dostają się one do wód w wyniku nieprawidłowego stosowania nawozów sztucznych i organicznych.

➤ *wody podziemne*

Pod względem warunków hydrogeologicznych obszar gminy zróżnicowany jest na cztery rejony o odmiennych warunkach występowania wód gruntowych. Pierwszy rejon obejmuje tereny, gdzie wody gruntowe tworzą ciągły i swobodny poziom utrzymujący się w łatwo przepuszczalnych, zasilany wodami opadowymi, infiltracyjnymi i spływem podziemnym z sąsiednich obszarów. Wody tego poziomu są powiązane ze stanami wód rzecznych, a wahania zwierciadła wód gruntowych uzależnione są od wysokości terenu i intensywności opadów atmosferycznych. Rejon ten obejmuje swoim zasięgiem doliny rzeczne, dolinki erozyjne, denudacyjne, doliny wód roztopowych. Wody gruntowe występują tam płycej – poniżej 2 m. Pod względem hydrogeologicznym gmina Wizna znajduje się w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 217 „Pradolina rzeki Biebrza”. Powierzchnia zbiornika rozciąga się wzdłuż zlewni Biebrzy, Wissy, Ełku i dolnej Jegrzni oraz Kanału Augustowskiego wynosi około 1295 km². Zbiornik utworzył się w obrębie wachlarzowato usypanego stożka sandrowego na przedpolu lodowca. Kształt i miąższość zasypu jest nieregularna i waha się od kilku do kilkudziesięciu metrów. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne zbiornika kształtują się w wysokości około 200 tys. m³/dobę, przy średniej głębokości ujęć 50 m. Na przeważającej części obszaru brak jest dostatecznie wykształconej warstwy izolacyjnej z uwagi na zaleganie w podłożu osadów torfowych i piaszczystych charakteryzujących się dużą infiltracją. Z tego względu zbiornik narażony jest na zanieczyszczenie wód podziemnych. Użytkowe warstwy wodonośne związane są z piaskami i żwirami i występują między glinami. Wody utrzymujące się w przewarstwieniach międzyglinowych zalegają na głębokościach około 85 – 90 m p. p. t. (Bożejewo Stare) i 115 – 133 m p. p. t. (Wizna)

Wyniki przeprowadzonych przez Państwowy Instytut Geologiczny badań wskazały zadowalający stan chemiczny przy czym dobry stan chemiczny to wody zaliczane do I, II i III klasy

czystości. Głównymi zagrożeniami antropogenicznymi wpływającymi na jakość wód podziemnych na terenie gminy jest: niewłaściwe stosowanie nawozów naturalnych (głównie gnojowicy), chemizacja rolnictwa (nadmierne stosowanie nawozów mineralnych i środków ochrony roślin), nieodpowiednio zabezpieczone składowisko odpadów, niewłaściwe zabezpieczenie stacji przeładunku dystrybucji i magazynowania paliw, zanieczyszczone wody powierzchniowe i opadowe, zanieczyszczenia atmosferyczne (opady pyłów i gazów emitowanych do atmosfery), nieszczelne zbiorniki ściekowe oraz szlaki komunikacyjne o dużym natężeniu ruchu.

➤ **gleby i zasoby złóż kopalin**

Kopalin występują przeważnie w przypowierzchniowej warstwie utworów czwartorzędowych i są eksploatowane metodą odkrywkową. Baza surowcowa Gminy Wizna jest ograniczona do złóż kruszywa naturalnego (piaski i żwiry), gytii oraz torfu.

Pod względem typologicznym gleby gminy są dość mocno zróżnicowane. Dla obszaru wysoczyznowego charakterystyczne są gleby bielcowe i brunatne w dolinach natomiast spotykamy mady, gleby murszowe, torfowe i torfowo – murszowe.

Według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (WIOŚ) w Białymstoku wśród presji skierowanych w stronę środowiska glebowego, na terenie Gminy Wizna wyróżnia się oddziaływanie przemysłu i sektora komunalnego, w tym przede wszystkim: emisja do powietrza zanieczyszczeń technologicznych z przemysłu oraz energetyczne spalanie paliw, zanieczyszczenia ściekami i odciekami z dzikich składowisk odpadów, magazynowanie i dystrybucja paliw, awarie przemysłowe, degradacja w skutek zachodzących procesów erozji, degradacja na skutek pozyskiwania kopalin oraz niski stopień skanalizowania gminy. Jednym z najmniej przewidywalnych czynników zanieczyszczeń gleb są poważne awarie przemysłowe oraz wypadki związane z transportem substancji niebezpiecznych. Główną przyczyną występowania poważnych awarii przemysłowych jest przede wszystkim nieprzestrzeganie reżimów technologicznych, ale także pożary, kolizje drogowe oraz porzucanie odpadów.

➤ **powietrze atmosferyczne**

Stężenie zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym na terenie Gminy Wizna uzależnione jest od lokalnej i napływowej emisji zanieczyszczeń, warunków klimatycznych oraz topografii terenu. Głównym źródłem informacji na temat stanu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego jest obserwacja zmian zachodzących w ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza oraz stężeń zanieczyszczeń powietrza i opadów atmosferycznych.

W roku 2009 WIOŚ w Białymstoku dokonał pomiaru zanieczyszczeń powietrza pod kątem ochrony zdrowia. Klasyfikacja objęła między innymi ocenę poziomu substancji takich jak: dwutlenek węgla, dwutlenek azotu, pył zawieszony PM10, ołów, ozon, tlenek węgla, benzen, bezo(a)piren, arsen,

nikiel i kadm. Na analizowanym obszarze nie odnotowano przekroczenia żadnego z badanych parametrów. Strefa ta nie wymaga opracowania Programu Ochrony Powietrza. Dokonano również pomiaru poziomu zanieczyszczeń pod względem ochrony roślin. Klasyfikacja objęła ocenę poziomu dwutlenku węgla, tlenki azotu i ozon. W badanej strefie żadna z analizowanych substancji nie przekroczyła dopuszczalnej wartości. Pod względem kryterium ochrony roślin obszar należy do klasy A. Na podstawie analizy pomiarów poszczególnych zanieczyszczeń można stwierdzić, że czystość powietrza w gminie można określić jako dobrą, zarówno pod względem kryterium ochrony roślin jak i ochrony zdrowia mieszkańców.

Na terenie Gminy Wizna zidentyfikowano występowanie zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, powierzchniowych i liniowych. Źródła punktowe to przede wszystkim źródła emisji zorganizowanej, powstającej w procesach energetycznych i technologicznych. Emisja liniowa na terenie gminy związana jest przede wszystkim ze środkami transportu. Choć od emisji punktowej dzieli ją rzędy wielkości. Jest ona szczególnie istotna ze względu na emisję niską, prowadzącą często do powstania wysokich stężeń w strefie przebywania ludzi. Najważniejszym źródłem emisji liniowej w gminie jest transport samochodowy. Substancje emitowane z silników pojazdów oddziałują na stan jakości powietrza szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg, a ich wpływ maleje wraz z odległością. Emisja powierzchniowa pochodząca z niskich emitorów odprowadzających gazowe produkty spalania z domowych palenisk i lokalnych kotłowni węglowych ma w sezonie grzewczym największy negatywny wpływ na stan powietrza w gminie.

W porównaniu z poprzednimi latami zaobserwowano wyraźny spadek emisji punktowej. Zwiększenie emisji liniowej i powierzchniowej spowodowane jest zarówno wzrostem natężenia ruchu drogowego i rozwojem budownictwa, jak i urealnieniem współczynników zastosowanych w modelowaniu matematycznych zanieczyszczeń wykonanym dla całego rozpatrywanej przestrzeni.

➤ **hałas**

Hałas jest jednym z najbardziej uciążliwych czynników wpływających na środowisko i samopoczucie. Długotrwałe narażenie na działanie nadmiernego hałasu wywołuje szereg dolegliwości łącznie z możliwością częściowej lub całkowitej utraty słuchu. W związku z tym identyfikacja źródeł hałasu, cykliczne pomiary oraz działania w kierunku utrzymania dopuszczalnych poziomów hałasu są koniecznością.

Ze względu na źródło powstawania hałasu, na terenie Gminy Wizna wyróżniono:

- hałas komunikacyjny pochodzący od środków transportu drogowego,
- hałas komunalny występujący w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych i w obiektach użyteczności publicznej,
- hałas przemysłowy, którego źródłem są urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych.

Najbardziej narażeni na działanie hałasu komunikacyjnego są mieszkańcy budynków położonych w pobliżu szlaków drogowych. Na poziom hałasu ma wpływ szereg czynników związanych z ruchem pojazdów, a także z parametrami drogi. Do najważniejszych z nich należą: natężenie ruchu związane bezpośrednio ze znaczeniem drogi w układzie komunikacyjnym, struktura ruchu (udział pojazdów osobowych i ciężarowych), średnia prędkość pojazdów i ich stan techniczny, płynność ruchu, rodzaj i stan nawierzchni. Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach zamieszkałych. Poziomy dźwięku środków komunikacji drogowej są wysokie i wynoszą 75-90 dB. Przekraczają tym samym dopuszczalne poziomu hałasu w środowisku w otoczeniu budynków mieszkalnych do 65 dB w porze dziennej i 55 dB w porze nocnej.

Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu (SDR na docinku DK Nr 64 Łomża – Białystok 3857, Łomża - Augustów 7658) można przyjąć, że na terenie gminy utrzymuje się tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Przyczyną uciążliwości jest także zła jakość nawierzchni dróg. Dodatkowo ruch samochodowy jest źródłem wibracji, odczuwalnych w budynkach w bezpośrednim sąsiedztwie drogi. W porze dziennej przeważa ruch samochodów osobowych, natomiast w porze nocnej udział samochodów ciężarowych. W związku z tym mieszkańcy gminy przez całą dobę narażeni są na działanie hałasu.

W miejscach szczególnie narażonych na hałas konieczne będzie wybudowanie ekranów akustycznych lub zasadzenie pasów zwartej zieleni izolacyjnej (gęste krzewy i drzewa). Poprawę warunków zapewni również modernizacja dróg i ulic poprzez zastosowanie nawierzchni właściwej dla rzeczywistej prędkości pojazdów.

Dane szacunkowe wskazują, że znaczna część społeczeństwa narażona jest na ponadnormatywny hałas w mieszkaniach, związany z zastosowaniem materiałów i konstrukcji budowlanych, nie stanowiących bariery dla przenikania hałasu. Poza źródłami hałasu pochodzącymi z wnętrza budynków wielorodzinnych i jednorodzinnych, źródłem hałasu osiedlowego mogą być pojazdy przemieszczające się po lokalnych drogach oraz parkujące na parkingach zlokalizowanych przeważnie bezpośrednio przy budynkach mieszkalnych. Źródłem hałasu powodującego uciążliwości może być również lokalizacja zakładów usługowych o podwyższonej emisji hałasu, np. restauracje, usługi rzemieślnicze.

Zgodnie z przepisami prawa, dopuszczalny poziom hałasu pochodzący od instalacji i urządzeń w budynkach może wynosić w ciągu dnia 30-40 dB, nocą 25-30 dB.

Kolejnym źródłem hałasu jest hałas przemysłowy, który stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym, występujące głównie na terenach sąsiadujących z obszarami przemysłowymi, a także w przypadku niewłaściwej lokalizacji zakładów przemysłowych i usługowych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej. System lokalizacji nowych inwestycji oraz potrzeba sporządzania ocen oddziaływania na środowisko, kontrole i egzekucja nałożonych kar pozwalają na znaczne ograniczenie

tych uciążliwości. Dla źródeł hałasu przemysłowego, ze względu na ich niewielki rozmiar, istnieją możliwości techniczne ograniczenia emisji hałasu do środowiska przez stosowanie tłumików akustycznych, obudów poszczególnych urządzeń czy zwiększenie izolacji akustycznej ścian pomieszczeń, w których znajdują się maszyny wytwarzające hałas.

➤ ***promieniowanie elektromagnetyczne***

Źródłem pól elektromagnetycznych, na terenie Gminy Wizna, są przeważnie urządzenia i linie energetyczne. Źródłem zasilania w energię elektryczną jest stacja transformatorowo – rozdzielcza RPZ 110/15 kV w Wiznie. Ponadto na terenie gminy zlokalizowane są inne źródła promieniowania, takie jak liczne urządzenia radiokomunikacyjne, radiolokacyjne i radionawigacyjne, a wśród nich stacje bazowe telefonii komórkowej (3) i telefony komórkowe oraz urządzenia elektryczne w zakładach pracy i gospodarstwach domowych. Źródłem promieniowania jest każde urządzenie (instalacja), w którym następuje przepływ prądu.

W 2010 roku WIOŚ w Białymstoku przeprowadził pomiary pola elektromagnetycznego w 45 punktach pomiarowych w tym na terenie powiatu łomżyńskiego w m. Łomża, Śniadowo i Jedwabne. W żadnym z nich nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów.

➤ ***infrastruktura techniczna***

Stopień wyposażenia terenu w infrastrukturę techniczną oraz jej stan są elementami mającymi znaczący wpływ na środowisko i jakość życia mieszkańców. Istotne znaczenie ma m.in. stan gospodarki wodnej.

Ludność Gminy Wizna zaopatrywana jest w wodę z zasobów wód podziemnych, ujęcia wód powierzchniowych nie występują. Ujęcie wód podziemnych (4 studnie) zlokalizowanych jest w Wiznie i Bożejowie Starym. W 2010 roku długość czynnej sieci wodociągowej wyniosła 72,3 km, przy 2563 liczbie obsługiwanych mieszkańców. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (w 2009r.) stanowiła 59,2%. Stopień zwodociągowania Gminy Wizna jest niższy od stopnia zwodociągowania powiatu monieckiego, który wynosi 73,4%. Długość sieci wodociągowej w przeliczeniu na jednostkę powierzchni na terenie gminy osiągnęła wartość 54,2 km/km² i jest zdecydowanie niższa od powiatowej 55,6 km/km². Na przestrzeni lat 2005 – 2010 sieć wodociagową rozbudowano, a liczba podłączeń do budynków zwiększyła się o 222 sztuk (32,4%). Natomiast analizując rozwój sieci wodociągowej w powiecie łomżyńskim, w tym samym przedziale czasowym stwierdzono, że zwiększyła się ona o 96,3 km (13,9 %), zaś liczba przyłączy prowadzona do budynków wzrosła o 1373 sztuk (14,2%).

Szczególne znaczenie dla stanu środowiska ma stan infrastruktury kanalizacyjnej. Na terenie Gminy Wizna w 2009 roku długość czynnej sieci kanalizacyjnej wyniosła 10,0 km, przy 313

podłączeniach do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Ludność korzystająca z sieci (w 2009 r.) stanowiła 21,6% (934). Stopień skanalizowania gminy (21,6%) był wyższy od stopnia skanalizowania powiatu łomżyńskiego, w którym to badany wskaźnik wynosi 17,3%. Długość sieci kanalizacyjnej w przeliczeniu na jednostkę powierzchni wynosi 7,5 km/km², a w powiecie 5,1 km/km². Na przestrzeni lat 2005-2009 sieci kanalizacyjnej nie rozbudowywano. W powiecie łomżyńskim sieć kanalizacyjną rozbudowano o 13,2 km (23,8%), natomiast liczba podłączeń zwiększyła się o 499 sztuk (28,8%).

Komunalna oczyszczalnia ścieków dla gminy znajduje się w Wiźnie. Charakteryzują się one średnią przepustowością 200 m³/d. W roku 2010 oczyściły 28 dam³ oraz wytworzyły 12 Mg suchej masy osadów ściekowych. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Narew. W gminie funkcjonują też przydomowe oczyszczalnie ścieków: 1 w Nowym Bożejowie, 3 w Rutkowskich, 1 w Nieławicach, 1 w Bronowie i 3 w Srebrowie.

Na terenie Wizna do końca 2009 funkcjonowało gminne składowisko odpadów komunalnych. Obecnie w celu zapewnienia właściwego zagospodarowania odpadów po upływie tej daty, gmina uczestniczy we wspólnym projekcie Łomżyńskiego Rejonu Funkcjonalnego Gospodarki Odpadami którego celem jest stworzenie wspólnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi.

Elementy infrastruktury technicznej mogą również negatywnie wpływać na środowisko. Znaczne obciążenie dla środowiska, polegające na wprowadzaniu dysharmonii w krajobrazie, stwarzają napowietrzne linie elektroenergetyczne. Gmina zasilana jest energią elektryczną 15 KV ze źródeł zewnętrznych (Gm. Jedwabne i Nowogród). Dostarczana jest ona sieciami kablowymi z istniejącej rozdzielni 110/15 KV usytuowanej w m. Wizna.

Na terenie Gminy Wizna nie występują większe źródła wytwarzania energii cieplnej. W zabudowie mieszkaniowej dominują lokalne źródła ciepła na paliwo stałe (węgiel, drewno).

Istotne znaczenie dla stanu środowiska ma również stan infrastruktury komunikacyjnej (ilość i jakość dróg). Gmina położona jest wzdłuż ważnego szlaku komunikacyjnego, w ciągu drogi krajowej: Nr 64 relacji Łomża – Białystok oraz drogi Nr 61 relacji Łomża – Augustów; o długości 15,2 km co stanowi 3,5% łącznej długości sieci komunikacyjnej.

Długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 60,00 km, co stanowi blisko 14,1% całej sieci komunikacyjnej. Drogi ulepszone stanowią 48,6 km – 80,6%.

Pozostałą sieć komunikacyjną tworzą drogi gminne o łącznej długości ok. 31,0 km (8,7% całej sieci).

Układ przestrzenny dróg jest wystarczający pod względem obsługi sieci osadniczej, natomiast ich stan techniczny jest niezadowalający. Ze względu na znaczne nasilenie ruchu i niedostosowanie standardu nawierzchni dróg do obciążeń, następuje przyspieszony proces ich degradacji. Parametry techniczne i stan techniczny większości dróg i znacznej ilości obiektów inżynierskich nie odpowiada wymogom klas technicznych. Transport ciężkich towarów stwarza duże uciążliwości zarówno dla środowiska przyrodniczego, a w tym dla ludzi, głównie w obszarach zurbanizowanych.

➤ **nadzwyczajne zagrożenia środowiska**

Wśród potencjalnych nadzwyczajnych zagrożeń dla środowiska na terenie gminy, wymienia się przede wszystkim: pożary lasów i torfowisk, susze, powódzie, gradobicia, silne wiatry, a także awarie urządzeń infrastruktury technicznej, katastrofy komunikacyjne drogowe, głównie związane z transportem materiałów niebezpiecznych.

Szczególnym rodzajem zagrożeń występujących w środowisku są tzw. „nadzwyczajne zagrożenia” charakteryzujące się nagłym przebiegiem. Wśród tego typu zagrożeń wymienić można zarówno klęski o charakterze naturalnym: powódzie, huragany, trzęsienia ziemi, jak również katastrofy i wypadki związane z technologiami i wytworami ludzkimi, zwane poważnymi awariami (np. uwalnianie się niebezpiecznych substancji chemicznych, wybuchy, pożary). Zdarzenia związane z poważnymi awariami cechuje niepowtarzalność, losowość, wieloprzyczynowość i różnorodność bezpośrednich skutków. Ich skutkiem jest zagrożenie zdrowia i życia ludzi, degradacja środowiska i poważne straty gospodarcze. W związku z tym, że katastrofom nie można całkowicie zapobiec, istotne znaczenie ma przewidywanie ich skutków, opracowanie wcześniej właściwych planów ratowniczych, procedur postępowania, zapewnienie sił i środków, przygotowanie systemów powiadamiania.

W Gminie Wizna zagrożenie powodziowe może wystąpić jedynie wzdłuż istniejącej rzeki, w partiach niższego terenu i jest powodowane okresowym wzbieraniem wód. W dolinie rzecznej, w okresie roztopów i spływów wiosennych może dochodzić do zalewania piwnic i parterów budynków mieszkalnych. W celu zmniejszania rozmiarów powodzi należy w ramach bieżącej konserwacji rzeki utrzymywać parametry koryt pozwalające na uzyskanie optymalnej przepustowości.

Na terenie Gminy Wizna lasy stanowią duże i zwarte kompleksy leśne, co wzmaga zagrożenie pożarami na tym terenie. W przypadku powstania pożaru tereny leśne potęgują zagrożenie rozprzestrzeniania się ognia. Zagrożenie pożarami wywołują także szlaki komunikacyjne i siedliska ludzkie. Poważne zagrożenie stwarzają także sami mieszkańcy, np. poprzez nielegalne wypalanie traw.

Rodzaj czynnika wywołującego zagrożenie ze strony gwałtownych zjawisk atmosferycznych, w dużej mierze zależy od pory roku. Gwałtowne i obfite opady deszczu oraz gradu stanowią zagrożenie szczególnie w porze letniej. Opady deszczu mogą wówczas powodować wezbrania cieków wodnych, a w wyniku tego podtopienia i powódzie. Natomiast gwałtowne opady gradu niosą za sobą przede wszystkim zniszczenia upraw polowych. W okresie zimowym zagrożenie stwarzają gwałtowne opady śniegu, co może spowodować głównie utrudnienia komunikacyjne, a także zniszczenia roślin uprawnych i lasów.

Poza opadami atmosferycznymi zagrożenie stwarzają również towarzyszące im wiatry i burze. Silne wiatry mogą stać się przyczyną znacznych zniszczeń drzewostanów na terenach leśnych. Ponadto na skutek wystąpienia gwałtownych burz i wiatrów może dojść do uszkodzenia linii

energetycznych, napowietrzanych linii telekomunikacyjnych, uszkodzeń budynków oraz utrudnień w ruchu komunikacyjnym wywołanych m.in. możliwością zalegania na drogach połamanych konarów drzew, a w skrajnych wypadkach także całych drzew wyrwanych przez wiatr.

Zagrożenia skażeniem promieniotwórczym należy się doszukiwać w obszarze znacznie wybiegającym poza teren Gminy Wizna. Skażenie promieniotwórcze może być wywołane w wyniku awarii reaktorów jądrowych siłowni elektrowni atomowych, zlokalizowanych poza granicami kraju lub reaktorów jądrowych jednostek pływających po morzach północnych. W promieniu 250 km od granic Polski funkcjonują elektrownie jądrowe o łącznej mocy około 14,6 tys. MW, a w tym 20 bloków w 9 elektrowniach. Szczególne zagrożenie będzie miało miejsce w sytuacjach kiedy kierunki wiatrów w górnych warstwach atmosfery będą przebiegały od rejonu awarii urządzenia jądrowego na teren gminy.

Zgodnie z danymi Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej zagrożenie materiałami radioaktywnymi o największym zasięgu może nastąpić na skutek awarii reaktora w miejscowości Świerk (gmina Otwock, powiat otwocki). Reaktor znajduje się w Instytucie Energii Atomowej i jest jedynym eksploatowanym obiektem jądrowym w Polsce. Reaktor „Maria”, o mocy projektowej 30 MW, jest aktualnie eksploatowany na mocy nominalnej 21 MW. Reaktor „Ewa”, o projektowej mocy 10 MW, został wyłączony i jest obecnie używany do przechowywania wypalonego paliwa jądrowego. Zagrożenie skażeniem promieniotwórczym na terenie Gminy Wizna wywołują także legalne i nielegalne przewozy materiałów rozszczepialnych głównymi szlakami komunikacyjnymi przebiegającymi przez jej obszar.

Instalacje gazowe, energetyczne, ciepłownicze, wodociągowe i kanalizacyjne mogą ulec uszkodzeniu w wyniku różnych czynników. Awarie tych urządzeń mogą utrudnić funkcjonowanie gospodarstw domowych, zakłócić, a nawet przerwać działalność zakładów pracy oraz utrudniać komunikację i prowadzenie działań ratowniczych.

Awarii mogą także ulec instalacje przemysłowe zlokalizowane na terenie gminy. W celu zapobieżenia tego typu zdarzeniom w zakładach produkcyjnych realizowane są inwestycje ograniczające możliwość wystąpienia poważnej awarii. Zakłady zlokalizowane w sąsiednich gminach nie stwarzają istotnego zagrożenia dla Gminy Wizna.

Rozmiar zagrożenia uzależniony jest od rozmiaru awarii i aktualnych warunków atmosferycznych. Stały monitoring skażenia radiologicznego prowadzi Państwowa Agencja Atomistyki będąca członkiem Międzynarodowego Systemu Informacji Nukleonowej w tym także wczesnego ostrzegania.

Dyrektywa Rady 96/82/WE zwana potocznie dyrektywą "Seveso II" dotyczy sfery zapobiegania poważnym awariom przemysłowym i ograniczenia ich skutków.

Większe przedsiębiorstwa na terenie Gminy Wizna nie zostały zaliczone do zakładów o dużym ryzyku (ZDR) lub zwiększonym ryzyku (ZZR).

VI. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Przy ustalaniu celów *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018* wykorzystano m.in. analizę stanu środowiska na terenie gminy, a także wyniki analizy SWOT. Z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, wśród najistotniejszych problemów należy wymienić stan infrastruktury służącej ochronie środowiska:

- ✓ niski stopień skanalizowania gminy,
- ✓ emisja niska na dość wysokim poziomie,
- ✓ obecność terenów wymagających rekultywacji.

Ponadto w sferze przyrodniczej wymieniono:

- ✓ brak wód powierzchniowych dobrej jakości;
- ✓ wzrastający poziom zanieczyszczeń komunikacyjnych w powietrzu oraz hałasu i wibracji w otoczeniu drogi;
- ✓ obciążenie terenów leśnych nadmiernym ruchem turystycznym;
- ✓ słabe wykorzystanie potencjalnych źródeł energii odnawialnej;
- ✓ niewystarczające nakłady finansowe na aktywną ochronę przyrody.

Kolejną sferą, w której zidentyfikowano problemy jest sfera gospodarcza. Najistotniejsze z punktu widzenia ochrony środowiska i realizacji *Programu* jest:

- ✓ występowanie uciążliwości związane z przebiegiem drogi krajowej i wojewódzkiej przez teren gminy;
- ✓ zły stan infrastruktury drogowej.

Ponadto zidentyfikowano również szereg problemów natury społecznej i prawno-politycznej, co także miało wpływ przy ustalaniu celów i kierunków działania, zawartych w opracowaniu. Do najważniejszych problemów zaliczono:

- ✓ niewielką liczbę inicjatyw angażujących mieszkańców w sprawy ochrony środowiska;
- ✓ występowanie przestępstw i wykroczeń przeciwko przepisom ochrony przyrody;
- ✓ modę na konsumpcyjny tryb życia;

Położenie gminy na obszarach cennych przyrodniczo, w tym Natura 2000 tj. Bagno Wizna PLB 200005, Ostoja Biebrzańska PLB 200006, Dolina Biebrzy PLH 200008, Ostoja Narwiańska PLH200024, Przełomowa Dolina Narwi PLC200003 oraz Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi, może również wiązać się z potencjalnymi problemami, zagrożeniami, utrudniającymi lub

uniemożliwiającymi realizację zapisów zawartych w *Programie*. W przypadku obszarów Natura 2000 do najważniejszych zagrożeń należy:

- brak uregulowanej gospodarki wodno – ściekowej,
- intensywne użytkowanie rolnicze,
- stosowanie nawozów sztucznych,
- zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk,
- nadmierne eksploatowanie kopalin (w tym kopalin naturalnych),
- wylwanie ścieków i składowanie odpadów,
- przetwarzanie cennych siedlisk przez ludzi i zwierzęta domowe,
- emisja pyłów przemysłowych,
- rozbudowa dróg,
- zalesienie monokulturą sosnową,
- zanieczyszczenie wód,
- zabudowa obrzeża dolin,
- turystyka.

W przypadku Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi najważniejsze zagrożenia istotne z punktu widzenia aktualizacji, związane są z:

- likwidowaniem i niszczeniem zadrzewień śródpolnych, przydrożnych,
- pozyskiwanie do celów gospodarczych skał,
- wykonywanie prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę.

Ponadto prognoza analizuje także potencjalne zagrożenia dla środowiska jakie mogą mieć miejsce na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego, leżącego w niedalekiej odległości od granicy gminy rezerwatu Bagno Wizna I oraz korytarzy ekologicznych przez nią przebiegających. Większość z nich została wymieniona przy okazji zagrożeń obszarów Natura 2000.

Na tych obszarach należy spodziewać się problemów w związku z realizacją inwestycji. Będą one wymagały bowiem dużego wysiłku, a często i kosztów.

Patrząc przez pryzmat w jakim jest opracowana i realizowana aktualizacja programu, należy uznać że środkami zapobiegawczymi ewentualne negatywne oddziaływanie na środowisko są między innymi rozwiązania zaproponowane w projekcie aktualizacji tego dokumentu. Odnosi się to szczególnie do obszarów cennych przyrodniczo znajdujących się na terenie gminy.

W priorytecie nr 1 *ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych* ujęte są działania zmierzające do m.in.: rozwoju na terenie gminy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (np. we wsiach Wizna i Bronowo). W roku 2015 będą powstawać przydomowe oczyszczalnie ścieków

na obszarach wiejskich gdzie z przyczyn technicznych bądź ekonomicznych niemożliwe jest poprowadzenie sieci kanalizacyjne. Zorganizowana w ten sposób sieć wodno – kanalizacyjna w znaczący sposób wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców gminy jak i poprawę jakości wód. Zostanie ograniczona możliwość zanieczyszczenia zarówno wód powierzchniowych i podziemnych. Zostaną również wyeliminowane szamba, w których dotychczas gromadzono nieczystości, a które ze względu na brak dostatecznej szczelności są niebezpieczne dla środowiska zwłaszcza na obszarach cennych przyrodniczo. Wyeliminowany zostanie także proceder wywożenia ścieków na pola.

W ramach tego priorytetu zostaną podjęte również działania zmierzające do ochrony ekosystemów wodnych. Poprzez stosowne zapisy w strategicznych dla gminy dokumentach i ich aktualizacjach (cel 5), w latach 2011-2015 opracowany zostanie plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Wizna a w 2013 dla wsi Bronowo, chroniona będzie m.in. dolina rzeki Biebrzy i Narwi przed nadmierną zabudową oraz wzmocni się ochrona siedlisk przyrodniczych przed ich nadmiernym przetwarzaniem (zarówno przez ludzi jak i zwierzęta domowe).

Realizacja priorytetu nr 2 ma za zadanie wpłynąć na poprawę jakości powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń. W planach inwestycyjnych gmina zamierza m.in. ocieplić budynek urzędu gminy i OSP w Wiźnie oraz budynki wielofunkcyjne we wsi Bronowo. Na licznych drogach w gminie prowadzona będzie modernizacja nawierzchni planowana jest też budowa tras rowerowych i spacerowych. Wszystkie te działania pozwolą obniżyć ilość szkodliwych substancji emitowanych do atmosfery co w sposób znaczący wpłynie na poprawę jakości powietrza i utrzymanie właściwych standardów na obszarze całej gminy (w tym i obszarów chronionych). Ponadto w przypadku realizacji inwestycji drogowych zostanie ograniczony poziom hałasu i wibracji przedostających się do środowiska

Aktualizacja programu zawiera też działania (Nr 5) odnoszące się do ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Ustalono w nim zadania zakładają m.in. dążenie do harmonii zabudowy z krajobrazem. Odnosi się to szczególnie do potencjalnych zmian w zapisach planu zagospodarowania przestrzennego. Aktualizacja programu przewiduje bowiem uwzględnienie w nim przede wszystkim wymogów związanych z ochroną środowiska. Plan zagospodarowania nie dopuszcza bowiem do zmian na dużych powierzchniach w tym w sąsiedztwie obszarów chronionych. Stoi na straży ładu przestrzennego w gminie. Wskazuje miejsca (strefy) gdzie można np. pozyskiwać kopaliny naturalne, budować nowe domostwa lub lokować zakłady przemysłowe. Wszystkie jego zapisy zmierzają do respektowania zapisów związanych z ochroną środowiska w tym zakazów i nakazów odnoszących się do obszarów chronionych. Istotny z punktu widzenia ochrony przyrody jest też zapis związany z zapobieganiem tworzeniu się barier ekologicznych oraz likwidacja już istniejących. W ramach inwestycji gmina zamierza w latach 2010-2013 odnowić park wiejski w miejscowości Wizna, wybudować punkt obserwacyjny flory i fauny oraz nasadzić wzdłuż modernizowanych i przebudowywanych dróg pasów zieleni. Działanie to niewątpliwie pozytywnie wpłynie na utrzymanie

ciągłości korytarzy ekologicznych przebiegających przez teren gminy (GKPN-1C Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Południowy oraz KPN – 8B Puszcza Piska – Dolina Narwi).

Poprzez zapisy uwzględnione w priorytecie nr 8 i 4 gmina zamierza w sposób aktywny wspierać rolnictwo integrowane i ekologiczne oraz aktywnie chronić powierzchnię ziemi. Dzięki rozwojowi rolnictwa integrowanego na terenie gminy możliwa będzie realizacja zarówno celów ekonomicznych jak i ekologicznych poprzez świadome wykorzystywanie nowych technik wytwarzania. Całkowity model produkcji minimalizuje zużycie nakładów zewnętrznych przy zachowaniu, a nawet wzroście efektywności. Rolnictwo ekologiczne mające na celu ochronę środowiska i dobrostan zwierząt hodowlanych, unika stosowania związków chemicznych. Taki sposób gospodarowania aktywizuje przyrodnicze mechanizmy produkcji poprzez stosowanie środków naturalnych nieprzetworzonych technologicznie, zapewnia trwałą żyzność gleb i zdrowotność zwierząt oraz wysoką jakość biologiczną produktów rolnych. Takiego typu gospodarowanie nie zaburza równowagi ekologicznej ani nie wpływa na zanieczyszczenie środowiska. Ma to ogromne znaczenie szczególnie dla gminy na której znajdują się cenne i unikatowe obszary objęte ochroną prawną. W ramach celu nr 8 zostaną podjęte również działania zmierzające do optymalizacji ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo. Przedstawione w nim zapisy sugerują aby ruch turystyczny odbywał się z przewodnikiem i po wyznaczonych szlakach. Turyści będą również informowani o zakazach i nakazach jakie panują np. na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego czy Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi.

Działania przedstawione w priorytecie nr 9 wpływać mają na uregulowanie zakresu gospodarki odpadami. Gmina poprzez je konkretnymi działaniami inwestycyjnymi, w latach 2011-16 zamierza objąć wszystkich mieszkańców (w tym wsi Wizna i Bronowo) systemem selektywnej zbiórki odpadów. Rok rocznie będzie się pozbywać odpadów zawierających azbest (zgodnie z harmonogramem ustalonym w programie usuwania odpadów zawierających azbest). W latach obowiązywania aktualizacji programu prowadzone będą, na szeroką skalę, działania informacyjno – edukacyjne dla różnych grup społecznych (dzieci, młodzieży, rolników, przedsiębiorców), zadaniem których jest wyrobienie wśród społeczeństwa poprawnych nawyków i dbanie o czystość nie tylko na własnym podwórku ale i w gminie. Poprzez zwiększenie świadomości mieszkańców poniekąd zostanie rozwiązany problem dzikich wysypisk, nie rzadko na obszarach chronionych. W 2020 będzie przeprowadzona rekultywacja nieczynnego już składowiska odpadów. Wpłynie to niewątpliwie korzystnie na wody powierzchniowe, podziemne, powietrze oraz zintegruje obszar składowiska odpadów z otaczającym środowiskiem. Działania związane z poprawą funkcjonowania systemu gospodarki odpadami przyczyni się także do wyeliminowania dzikich składowisk odpadów.

Jak opisano wyżej jednym z zagrożeń dla obszarów Natura 2000 jest zalesienie monokulturą sosnową. Aby tak się nie stało w *Programie* ustalono cel krótkoterminowy 6, uwzględnia on potrzebę

zwiększenia terenów leśnych zgodnie z Krajowym Programem Zwiększania Lesistości, kontrolując w ten sposób rodzaj i miejsce zalesień.

Reasumując wszelkie podjęte w programie działania mają za zadanie nie szkodzić środowisku naturalnemu a w szczególności obszarom chronionym położonym na terenie Gminy Wizna. Podjęte w nim działania w żaden sposób nie są sprzeczne, nie zagrażają siedliskom przyrodniczym i walorom krajobrazu jak i funkcjom obszarów objętych ochroną prawną (w tym szczególnie Natura 2000).

Możliwe, że realizacja niektórych zaplanowanych w ramach zadań konkretnych inwestycji wymagać będzie szczegółowego raportu na środowisko oraz dodatkowych zabezpieczeń (np. w postaci przejść dla zwierząt przy inwestycjach drogowych) – zostały one opisane w rozdziale IX.

VII. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Podstawowym założeniem *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015* jest dążenie do zrównoważonego rozwoju gminy, przy zachowaniu środowiska przyrodniczego w stanie jak najbardziej zbliżonym do stanu pierwotnego. Ustalenia dokumentu są propozycją spójnego, w układzie lokalnym, regionalnym, wojewódzkim i krajowym, systemu działań proekologicznych wzajemnie się uzupełniających. W przypadku braku jego realizacji lub realizacji fragmentarycznej (wrywkowej) założone w *Programie* cele nie zostaną osiągnięte, a w konsekwencji może nastąpić pogorszenie się stanu środowiska przyrodniczego na terenie gminy. Poniżej przedstawiono potencjalne zmiany, jakie mogłyby mieć miejsce w przypadku braku realizacji ustaleń *Programu*, w poszczególnych dziedzinach ochrony środowiska:

1) ochrona przyrody i krajobrazu

Bioróżnorodność występująca na terenie województwa podlaskiego, a w tym także na obszarze Gminy Wizna, jest znacząca na tle kraju. W związku z tym zaniechanie realizacji ustaleń w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu jest działaniem zdecydowanie negatywnym. Brak ochrony najcenniejszych przyrodniczo ekosystemów mógłby się stać powodem zubożenia zasobów biologicznych regionu, a tym samym województwa i kraju. Postępująca degradacja ekosystemów wywołałaby szereg nieodwracalnych zmian w ich strukturze (przede wszystkim ich uproszczenie). Zmiany takie skutkują zaburzeniami równowagi ekologicznej i zakłóceniami przepływu energii i materii w ekosystemie. W sposób szczególny dotyczy to zaniku siedlisk hydrogenicznych w wyniku ich przesuszenia oraz uszkodzeń aparatu asymilacyjnego drzewostanów na skutek przemysłowych zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Tego typu zmiany mogą za sobą pociągać zanik

w krajobrazie elementów różnicujących, tj. zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, wysp leśnych, oczek wodnych, skarp, torfowisk, zagłębień bezodpływowych i innych. Tego rodzaju ekosystemy pełnią ważne funkcje krajobrazowe, biocenotyczne, glebochronne i wodochronne oraz stanowią „pułapkę” dla składników pokarmowych migrujących z agroekosystemów. Zmniejszenie różnorodności krajobrazu może stać się powodem zaniku części siedlisk, co będzie skutkowało zmianami w składzie gatunkowym — wycofywanie się gatunków endemicznych i stenotypowych oraz coraz szersze wchodzenie gatunków obcych, zastępujących rodzime. Podobne zmiany powoduje również odizolowanie przestrzenne obszarów cennych przyrodniczo i fragmentaryzacja korytarzy ekologicznych, umożliwiających swobodny przepływ gatunków pomiędzy węzłami ekologicznymi.

Istotną funkcję, w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu, bez wątpienia, pełnią także lasy. Lasy uznane zostały w *Programie* za istotny element bezpieczeństwa ekologicznego gminy. Brak realizacji ustaleń tego dokumentu może spowodować, m.in.:

- ✓ zahamowanie wzrostu ilościowego i jakościowego zasobów leśnych, a nawet ich zmniejszenie (np. na skutek pożarów);
- ✓ ograniczenie korzystnych dla środowiska funkcji ochronnych lasów, zwłaszcza w zakresie: ochrony gleb i wód, naturalnych fragmentów rodzimej przyrody oraz ich roli krajobrazowej;
- ✓ zmniejszenia funkcji społecznych i gospodarczych jak: produkcji drewna i innych surowców, zagospodarowania turystycznego oraz wypoczynku w środowisku leśnym;
- ✓ zalesienie gruntów, które nie powinny być zalesione ze względów przyrodniczych i gospodarczych.

2) ochrona wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi

W przypadku braku realizacji ustaleń *Programu*, w zakresie ochrony wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi, mogą wystąpić następujące niekorzystne zmiany: pogorszenie się jakości wód, zahamowanie wzrostu retencji zbiornikowej oraz dalsza postępująca zabudowa obszarów zalewowych. Wśród głównych ustaleń *Programu* figuruje eliminacja czynników zagrożenia dla jakości wód podziemnych oraz optymalizacja poboru wody na potrzeby mieszkańców. Powyższe cele mają zostać osiągnięte m.in. poprzez modernizację oczyszczalni ścieków, czy też rekultywację zdegradowanych systemów wodnych. Brak wyposażenia w sprawny system oczyszczania ścieków, zarówno sanitarnych, jak i deszczowych, oprócz negatywnych skutków w odniesieniu do środowiska, może również oddziaływać zniechęcająco na potencjalnych inwestorów i w efekcie zahamować aktywizację obszarów. Niekorzystny wpływ w ujęciu środowiskowym sprowadza się przede wszystkim do pogorszenia się czystości wód powierzchniowych i wód głębinnych. Zaniechanie działań związanych z unowocześnianiem oczyszczalni ścieków może stać się przyczyną wystąpienia awarii, które mogłyby zagrozić zarówno wodom powierzchniowym jak i podziemnym.

Gospodarka wodna, w myśl ustanowionych w *Programie* priorytetów, powinna być prowadzona zlewniowo, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Działania przypadkowe i fragmentaryczne, tylko wybiórczo rozwiążą problem kanalizacji gminy. Nie będą miały natomiast istotnego znaczenia dla poprawy jakości wody w zlewni, a co za tym idzie w powiecie. Konsekwencją pogorszenia się jakości wód byłyby degradacja obszarów cennych przyrodniczo i utrata szansy aktywizacji turystycznej. Odbudowa wizerunku „gminy ekologicznej i przyjaznej turystom” byłaby w tym przypadku praktycznie niemożliwa. Kierowanie wszystkich środków na realizację systemu oczyszczania ścieków (bez równoległego rozwiązywania problemu spływu zanieczyszczeń powierzchniowych, zarówno z terenów rolniczych, jak i miasta), spowoduje tylko niewielką poprawę jakości wód powierzchniowych (niewspółmiernie niską do poniesionych nakładów).

W ramach ochrony zasobów wód, kopalin, gleb i powierzchni ziemi, konieczne jest również podjęcie działań zmierzających w kierunku racjonalnego wykorzystywania zasobów. Ponadto, w kwestii ochrony wód i powierzchni ziemi istotna jest także budowa świadomości ekologicznej społeczeństwa. Odstąpienie od realizacji tego priorytetu mogłoby stać się przyczyną nieoszczędnego gospodarowania zasobami, a w konsekwencji ich deficyt.

Pośredni wpływ na środowisko miałyby również zaniechanie realizacji działań z zakresu gospodarki odpadami. Nielegalne oraz nie spełniające wymogów składowiska odpadów mogłyby stać się przyczyną zanieczyszczenia wód, gleb i powierzchni ziemi poprzez odcieki oraz spływy powierzchniowe zanieczyszczeń.

3) ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego

Gmina Wizna charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Jednak nie zwalnia to z konieczności poprawy stanu środowiska w tym zakresie. W przypadku braku realizacji celów zmierzających do ograniczenia emisji pyłów i spalin do atmosfery, m.in. poprzez modernizację kotłowni, czy też rozwój infrastruktury drogowej (skrócenie czasu emisji – usprawnienie warunków ruchu drogowego), może dojść do stopniowego pogorszenia czystości powietrza atmosferycznego. Utrzymanie przestarzałych technologii niewątpliwie spowoduje wzrost energochłonności oraz wzmożoną emisję zanieczyszczeń. Wykorzystywanie węgla niskiej jakości jako głównego źródła energii, brak inwestycji proekologicznych w dziedzinie ciepłownictwa oraz stosowanie alternatywnych źródeł energii na małą skalę, może również przyczynić się do tego, że Gmina Wizna utraci swoją korzystną pozycję i znajdzie się w grupie obszarów o podwyższonej emisji zanieczyszczeń. Pozostawienie infrastruktury drogowej w obecnym stanie także wpłynie na pogorszenie czystości powietrza. Emisja transportowa zwiększy się w wyniku wzrostu liczby pojazdów samochodowych, przy jednoczesnym złym stanie technicznym dróg.

Przyjęte w *Programie* działania związane są przede wszystkim z obniżeniem poziomu hałasu, na którego oddziaływanie narażeni są ludzie. Ustalenia dotyczą m.in. zmniejszenia natężenia hałasu w zakładach usługowych i produkcyjnych oraz miejscach zamieszkania. W związku z tym brak

realizacji zadań z tej dziedziny wpłynie przede wszystkim na zdrowie ludzi. Zaniechanie realizacji pozostałych ustaleń z zakresu ochrony przed hałasem miałoby niekorzystne oddziaływanie na inne elementy środowiska, a w tym na faunę. Dotyczy to głównie zadań mających na celu budowę ekranów akustycznych oraz tworzenie pasów zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg o znacznym natężeniu ruchu, co oprócz skutecznej ochrony przed hałasem jest także barierą dla zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.

4) ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii

Poważne awarie mogą wystąpić w zakładach, gdzie są produkowane, stosowane lub magazynowane materiały niebezpieczne oraz podczas transportu takich substancji. Brak ewidencji tego rodzaju zakładów oraz niewypełnienie przez nie obowiązków będzie w sposób bezpośredni rzutować na szybkość i skuteczność ewentualnej akcji ratowniczej. Problem ten obejmuje również odpowiednie wyznaczenie i oznakowanie tras służących do przewozu materiałów niebezpiecznych.

5) edukacja ekologiczna

Analiza wdrażania edukacji ekologicznej w mieście pozwala na stwierdzenie, iż wskutek systematycznego stosowania i urozmaicania form edukacji, skierowanych do różnych grup społeczeństwa rośnie zainteresowanie ochroną środowiska, a tym samym wzrasta świadomość ekologiczna. Istnieje jednak potrzeba ciągłego poszerzania i dostosowywania form edukacji do bieżących potrzeb. W przypadku nie podjęcia działań edukacyjnych, można spodziewać się kontynuacji konsumpcyjnego modelu życia, polegającego na stałym dążeniu do podnoszenia efektywności procesów gospodarczych bez uwzględniania skutków społecznych i przyrodniczych. Takiemu „rozwojowi” towarzyszyć będzie postępująca degradacja środowiska przyrodniczego, prowadząca do trwałych i w wielu przypadkach nieodwracalnych zmian. Nasilona konsumpcja, która wiąże się ze zwiększonym zapotrzebowaniem na surowce i energię oraz nadmierną produkcję odpadów przyczyni się do marnotrawstwa zasobów przyrody, ludzkiej pracy i wzrostu kosztów produkcji. Będzie też następować stały wzrost zanieczyszczenia środowiska, co z kolei wpłynie na pogorszenie się warunków zdrowotnych społeczeństwa. Jeżeli proces ten byłby kontynuowany, może dojść do zagrożenia katastrofą ekologiczną. Zachodzi więc pilna konieczność inwestowania w świadomość społeczną, zwłaszcza młodego pokolenia. Niezbędne jest ukształtowanie ekologicznej wrażliwości, kreującej nowe wzorce zachowań społecznych, nowe hierarchie i pragnienia, zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Brak realizacji ustaleń *Programu* może doprowadzić do sukcesywnej degradacji środowiska we wszystkich jego elementach.

VIII. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

W celu realizacji *Polityki Ekologicznej Państwa* na poziomie lokalnym, organ wykonawczy gminy zobligowany jest do sporządzania gminnego programu ochrony środowiska (art.17 *Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) i jego aktualizacji co 4 lata.

Projekt *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015* jest kolejnym tego typu dokumentem opracowanym w odniesieniu do Gminy Wizna. Przewidziane w projekcie *Programu* działania obejmują lata 2011-2014.

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy. Określa także priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. *Program* obejmuje szereg zagadnień merytorycznych, a w tym: ochronę środowiska przyrodniczego, gospodarkę leśną, gospodarkę wodną, ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami, kwestie bezpieczeństwa ekologicznego, kształtowania świadomości ekologicznej oraz propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

W opracowaniu dokonano oceny aktualnego stanu środowiska na terenie gminy, w oparciu o którą przeprowadzono analizę SWOT. Następnie określono cele nadrzędny, cele strategiczne (długoterminowe) oraz krótkoterminowe. Ponadto wskazano zadania inwestycyjne, których realizacja ma się przyczynić do osiągnięcia wytyczonych celów. W *Programie* ujęto także zagadnienia z zakresu monitoringu realizacji powziętych ustaleń oraz z zakresu zarządzania *Programem*.

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014* jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju gminy, która ma być realizacją dokumentów na poszczególnych szczeblach:

➤ krajowym:

- ✓ *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016,*
- ✓ *Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej,*
- ✓ *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013,*
- ✓ *Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz program działań na lata 2007-2013,*
- ✓ *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych 2010 (aktualizacja)*

- ✓ *Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010,*
- ✓ *Polityka Leśna Państwa (Krajowy Program Zwiększania Lesistości),*
- ✓ *Polityka wodna państwa do roku 2030 (projekt),*
- ✓ *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032;*
- regionalnym:
  - ✓ *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010,*
  - ✓ *Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2009-2012,*
  - ✓ *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego,*
  - ✓ *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego,*
- lokalnym:
  - *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wizna;*
  - *Plan Gospodarki Odpadami Gminy Wizna;*
  - *Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Wizna na lata 2002-2015;*
  - *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Łomżyńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015;*
  - *Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Łomżyńskiego na lata 2004-2014;*

Założenia i cele przyjęte w Programie Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy 2012-2015 są zgodne i wynikają z powyższych dokumentów.

➤ **Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016.**

Podstawą prawną do opracowania dokumentu jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*.

Polska, będąc członkiem Unii Europejskiej od 1 maja 2004 roku, jest zobligowana do implementacji prawodawstwa unijnego do polskiego systemu prawnego. Powoduje to wiele trudnych do wypełnienia zobowiązań między innymi z zakresu ochrony środowiska.

Polityka Ekologiczna Państwa wyznacza siedem głównych działań systemowych z następującymi celami średniookresowymi do 2016 roku:

- **uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych** - „...Projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów”,
- **aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska** – „... Uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej

produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego”,

- **zarządzanie środowiskiem** – „Celem podstawowym jest jak najszersze przystępowanie do systemu EMAS, rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o tym systemie i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie”,
- **udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska** – „Głównym celem jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą - myśl globalnie, działaj lokalnie”,
- **rozwój badań i postęp** – „Głównym celem jest zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu eko-innowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska”,
- **odpowiedzialność za szkody w środowisku** – „Celem polityki ekologicznej jest stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku koszty naprawy muszą w pełni ponieść jej sprawcy”,
- **aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym** – „...Konieczne przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju, w szczególności dotyczy to miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji.

W Polityce Ekologicznej Państwa dużo uwagi poświęcono **ochronie przyrody**. Celem działań powinno być zachowanie różnorodności biologicznej przyrody polskiej z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju.

Główne działania do roku 2012 to przede wszystkim:

- dokończenie inwentaryzacji i waloryzacji różnorodności Polski, szczególnie na obszarach, na których planowane są inwestycje infrastrukturalne przewidziane do współfinansowania min. ze środków POIiŚ 2007-2013 (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko),
- egzekwowanie wymogów ochrony środowiska w miejscowych planach przestrzennego zagospodarowania oraz rygorystyczne przestrzeganie zasad ochrony środowiska,
- wypracowanie skutecznych metod ochrony cennych przyrodniczo zadrzewień przydrożnych oraz zieleni miejskiej,
- kontynuacja tworzenia krajowej sieci obszarów chronionych,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz prowadzenie akcji edukacyjnych wśród społeczeństwa.

Ważnym elementem Polityki Ekologicznej Państwa jest **ochrona lasów** i ich zrównoważony rozwój. Celem działań powinno być kontynuowanie racjonalnego użytkowania zasobów leśnych

poprzez kształtowanie odpowiedniej struktury gatunkowej i wiekowej lasów z zachowaniem bogactwa biologicznego.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- realizacja przez Lasy Państwowe „Krajowego programu zwiększenia lesistości”,
- dostosowanie gospodarki leśnej do wymogów wynikających z ochrony sieci obszarów Natura 2000,
- dostosowanie składu gatunkowego lasów do siedlisk i zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych,
- rozbudowa funkcji leśnych banków genów oraz wprowadzenie alternatywnego systemu certyfikacji lasów.

Obecny stan **gospodarki wodnej** w Polsce wymaga gruntownej reformy. *Polityka Ekologiczna Państwa* wskazuje główny cel działań - uchronienie gospodarki narodowej od deficytów wody, zabezpieczenie rejonów kraju przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej.

Podstawowe działania do 2012 roku to:

- przyjęcie do realizacji Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2015 r.), która wskazywałaby m.in. na:
  - stopniowe wprowadzenie odpłatności przez użytkowników wód za korzystanie z zasobów wodnych, z uwzględnieniem oddziaływania na środowisko,
  - pełne dostosowanie prawa polskiego do prawa UE,
  - przygotowanie oceny ryzyka powodziowego, która wskazywała będzie obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, dla których należało będzie do 2013 r. opracować mapy zagrożenia i mapy ryzyka powodziowego,
  - rozwój tzw. małej retencji wody przy wsparciu finansowym z programów UE,
  - realizacja projektów z środków Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” (priorytet III), mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki kraju oraz ochrony przed powodzią,
  - modernizacja systemów melioracyjnych przez zaopatrzenie ich w urządzenia piętrzące wodę, umożliwiające sterowanie odpływem,
  - dokończenie systemu monitorowania terenów osuwiskowych,
  - rozpoczęcie realizacji ochrony głównych zbiorników wód podziemnych,

Głównym celem ochrony **powierzchni ziemi** w Polsce będzie rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych oraz zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- opracowanie krajowej strategii ochrony gleb, w tym walki z ich zakwaszeniem,
- promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego,
- waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności oraz promocja takiej żywności.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje główny cel działań związanych z prawidłowym gospodarowaniem **zasobami geologicznymi**. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi powinno prowadzić do ochrony zasobów kopalin i wykorzystania środowiska geologicznego dla celów produkcyjnych.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- ułatwienia dla przedsiębiorstw prowadzących prace poszukiwawczo-rozpoznawcze przez uchwalenie nowego prawa geologicznego i górniczego,
- ułatwienia w dostępie do map i danych geologicznych,
- tworzenie stanowisk dokumentacyjnych i geoparków w celu prawnej ochrony dziedzictwa geologicznego Polski oraz inwentaryzacja stanowisk geologicznych i utworzenie ich centralnego rejestru,
- zakończenie prac nad systemem osłony przeciwsuwiskowej SOPO i utworzenie centralnego rejestru osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi,
- prowadzenie polityki koncesyjnej mającej na celu zwiększenie udokumentowania złóż surowców energetycznych z jednoczesnym promowaniem nowych technologii pozyskiwania energii ze złóż, zwłaszcza węgla, w celu minimalizowania negatywnego wpływu na środowisko dotychczasowego sposobu eksploatacji.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje na zagrożenia oraz określa cele i działania mające na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, zdrowia ludzkiego czy też bezpieczeństwa ekologicznego. Jednym z podstawowych celów w obszarze **zdrowia środowiskowego** jest dalsza poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad wszystkimi w kraju instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- zbierania i udostępniania informacji na temat zagrożeń dla zdrowia społeczeństwa,
- opracowania zasad analizy ryzyka zdrowotnego dla procedur związanych z dopuszczaniem inwestycji do realizacji,

- poprawy funkcjonowania państwowego monitoringu środowiska i monitoringu sanitarnego przez poprawę technicznego wyposażenia służb kontrolnych w nowoczesny sprzęt oraz sieci alarmowe,
- wspólnych działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Inspekcji Środowiska w celu poprawy jakości wody pitnej,
- doposażenie straży pożarnej w sprzęt do ratownictwa chemiczno-ekologicznego oraz sporządzanie wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje główny cel działań związanych z **poprawą jakości powietrza** jako:

- spełnienie przez Polskę zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz z następujących dyrektyw unijnych:
  - **dyrektywa LCP** - emisja z dużych źródeł energii, o mocy powyżej 50 MWc, już w 2008 r. nie powinna być wyższa niż 454 tys. ton dla SO₂ i 254 tys. ton dla NO_x, w 2010 r. dla SO₂ - 426 tys., dla NO_x - 251 tys. ton, a w roku 2012 dla SO₂ - 358 tys. ton, dla NO_x - 239 tys. Ton,
  - **dyrektywa CAFE** - dotyczące pyłu drobnego o granulacji 10 mikrometrów (PM10) oraz 2,5 mikrometra (PM 2,5);
- całkowitą likwidację emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski.

Powyższe cele będą realizowane m.in. poprzez następujące działania:

- dalsza redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii,
- możliwie szybkie uchwalenie nowej polityki energetycznej Polski do 2030 r.,
- modernizacja systemu energetycznego,
- gazyfikacja węgla (w tym gazyfikacja podziemna),
- opracowanie i wdrożenie przez właściwych marszałków województw programów naprawczych w 161 strefach miejskich, w których notuje się przekroczenia standardów dla pyłu drobnego PM10 i PM2,5 zawartych w Dyrektywie CAFE.

Głównym celem opisanym w *Polityce Ekologicznej Państwa* w zakresie **ochrony zasobów wodnych** jest utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód, w tym również zachowanie i przywracanie ciągłości ekologicznej cieków. Do końca 2015 roku Polska powinna osiągnąć 75% redukcję całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych, kończąc program budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych dla wszystkich aglomeracji powyżej 2 000 RLM.

Podstawowe działania do 2012 roku to m.in.:

- budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów

dla wszystkich aglomeracji powyżej 15 000 RLM oraz rozbudowa dla nich sieci kanalizacyjnych,

- uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce oraz w programie wodno-środowiskowym kraju,
- realizacja programów działań na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego,
- wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków,
- wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe,
- ustanowienie obszarów ochronnych dla głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochrony ujęć wód podziemnych,
- wdrożenie do praktyki najbardziej skutecznych i ekonomicznie opłacalnych metod odzysku osadów ściekowych z dużych oczyszczalni ścieków.

Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje jednoznacznie na zły stan **gospodarki odpadami**, zwłaszcza odpadami komunalnymi.

Głównymi celami działań na najbliższe lata powinno być:

- zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja,
- eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów,
- takie zorganizowanie systemu preselekcji sortowania i odzysku odpadów komunalnych, aby na składowiska nie trafiało ich więcej niż 50% w stosunku do odpadów wytworzonych w gospodarstwach domowych.

Powyższe cele będą realizowane m.in. poprzez następujące działania:

- reforma obecnego systemu zbierania i odzysku odpadów komunalnych w gminach, dająca władzom samorządowym znacznie większe uprawnienia w zarządzaniu i kontrolowaniu systemu,
- zwiększenie stawek opłat za składowanie odpadów zmieszanych biodegradowalnych oraz odpadów, które można poddać procesom odzysku,
- wprowadzenie rozwiązań poprawiających skuteczność systemu recyklingu wyeksploatowanych pojazdów,
- realizacja projektów dotyczących redukcji ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenia udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwieniu,
- intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej minimalizację powstawania odpadów (np. opakowań, toreb foliowych) i ich preselekcję w gospodarstwach domowych,

- dokończenie akcji likwidacji mogilników, zawierających przeterminowane środki ochrony roślin i inne odpady niebezpieczne oraz akcji eliminacji PCB z transformatorów i kondensatorów.

Ochrona przed nadmiernym hałasem oraz przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych – to jeden z priorytetów Polityki Ekologicznej Państwa. Jako główny cel działań wskazuje się dokonanie wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas oraz na nadmierne oddziaływanie pól elektromagnetycznych wraz z podjęciem kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe.

Wśród działań wymienia się:

- sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla dróg krajowych i lotnisk,
- opracowanie procedur zapewniających bezpieczną lokalizację źródeł pól elektromagnetycznych.

Polityka Ekologiczna Państwa odnosi się również do **substancji chemicznych** w środowisku i jako główny cel wskazuje stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH.

Przewiduje się, że nakłady potrzebne na realizację celów polityki ekologicznej w okresie 2009-2012 będą kształtować się następująco:

- ochrona powietrza atmosferycznego – 19,3 mld zł,
- ochrona wód i gospodarki wodnej – 36,1 mld zł,
- gospodarka odpadami – 6,7 mld zł,
- inne cele – 4,1 mld zł.

Będą one wspierane przede wszystkim z Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” (w latach 2007-2013) w ramach Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dodatkowym źródłem współfinansowania unijnego będą środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007-2013) oraz Programu Operacyjnego Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich.

Podjęte w *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Wizna* cele są zbieżne z wyżej przetoczonymi założeniami *Polityki ekologicznej państwa*. Przy wytyczaniu celów gminnego programu kierowano się zapisami ujętymi w wyżej opisanym dokumencie. Ujęte w Programie wskaźniki realizacji programu mają za zadanie osiągnięcie celów ujętych w *Polityce ekologicznej państwa*. Pomóc w tym mają konkretne działania inwestycyjne podejmowane przez gminie w latach programowych tj 2011-2014 oraz perspektywie na 2015 – 2018 zawarte w tabeli Nr 24.

➤ **Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej.**

W *Strategii* zidentyfikowano i zhierarchizowano główne cele edukacji środowiskowej, wskazując jednocześnie możliwości ich realizacji. Przyjęto założenie, iż edukacja ekologiczna powinna obejmować całe społeczeństwo, wszystkie grupy wiekowe, zawodowe, w tym również decydentów na szczeblu centralnym i lokalnym. Edukacja ekologiczna powinna być prowadzona zarówno w ramach formalnego systemu kształcenia (szkolnictwo wszystkich szczebli, kursy, szkolenia), jak i nieformalnego, prowadzonego przez różnego rodzaju instytucje i organizacje.

Do podstawowych zadań instytucji działających na rzecz ochrony środowiska należy podejmowanie i wspieranie działań kształtujących świadomość ekologiczną poprzez:

- gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie informacji o stanie środowiska,
- prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie prawa, zarządzania, technik ochrony środowiska, zagospodarowania przestrzennego, źródeł finansowania ochrony środowiska,
- działalność wydawniczą oraz produkcję filmów i innych materiałów posiadających walory edukacyjne,
- organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Organy samorządowe powinny współdziałać przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej z placówkami szkolnymi, organizacjami, instytucjami, kościołami, związkami wyznaniowymi, zakładami pracy oraz przedstawicielami społeczności lokalnych. Bardzo istotne jest także szerokie informowanie społeczeństwa o przysługującym mu prawie do udziału w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

Mając powyższe na uwadze Urząd Gminy Wizna w *programie ochrony środowiska* podjął stosowne zapisy zbieżne z założeniami NSEE zawarte szczególnie w celu strategicznym nr 5 Budowa świadomości ekologicznej mieszkańców. Wskazane w nim cztery cele krótkoterminowe mają za zadanie podnieść świadomość ekologiczną społeczności Wizny, kształtować postawy proekologiczne oraz poczucie odpowiedzialności za stan środowiska. Ponadto założenia NSEE będą realizowane w ramach działań statutowych gmina (np.: prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie technik ochrony środowiska, podejmowanie kampanii, akcji na rzecz aktywnej ochrony środowiska w gminie, powiecie i województwie itp.).

Rozwinięciem i konkretyzacją zapisów *Strategii* jest przygotowany w Ministerstwie Środowiska (w 2001 roku) Narodowy Program Edukacji Ekologicznej (NPEE).

NPEE określa podstawowe zadania edukacyjne, podmioty odpowiedzialne za ich realizację oraz źródła finansowania. Zakłada on trzy obszary wprowadzania w życie zapisów *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej* poprzez prezentację zadań dla podmiotów odpowiedzialnych za edukację ekologiczną:

- w sferze szkoleń,

- w sferze edukacji formalnej,
- w sferze świadomości.

NPEE definiuje również zadania w sferze badań naukowych oraz działań organizacyjnych.

➤ **Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013**

NSRO dla Polski zostały opracowane zgodnie z wymogami Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006r. Dokument ten prezentuje strategię rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i określa cele zmierzające do osiągnięcia spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej z krajami UE. Ponadto wyznacza kierunki wykorzystania funduszy unijnych w okresie programowania 2007-2013 w ramach funduszy europejskich: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Funduszu Spójności (FS).

NSRO tworzy każde państwo członkowskie UE, uwzględniając priorytety polityki spójności UE zawarte w Strategicznych Wytycznych Wspólnoty dla spójności na lata 2007-2013.

Strategicznym celem NSRO dla Polski jest *„tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej, przestrzennej”*. Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, którymi są:

1. poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
2. poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
3. budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
4. podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
5. wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
6. wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Cele NSRO są osiągnąć m.in. poprzez realizację projektów współfinansowanych z następujących programów:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ),
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL),
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW),
- Program Operacyjny Pomoc Techniczna (PO PT),

- Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej (PO EWT),
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO).

Pośród wymienionych programów operacyjnych największe możliwości współfinansowania zadań z zakresu ochrony środowiska stwarza PO LiŚ (m.in. w ramach priorytetów: gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi, zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska, ochrona przyrody i kształtowanie postaw proekologicznych, transport przyjazny środowisku, infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii) oraz Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, dofinansowujący przedsięwzięcia z zakresu m.in.: gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powierzchni ziemi, ochrony powietrza i energetyki, ochrony przyrody, zapobiegania zagrożeniom środowiska, doskonalenia systemów zarządzania i monitoringu środowiska etc.. Ponieważ każdy z tych programów określa szczegółowo warunki i specyfikę przedsięwzięć, jakie może dofinansować – konieczne jest uwzględnienie tych uwarunkowań w planowaniu celów i zadań, jakie mają być realizowane w ramach *Programu*. Pozwoli to na współfinansowanie zadań zaplanowanych do realizacji w ramach *Programu* ze środków UE.

Ujęte w strategii działania horyzontalne będą realizowane w ramach ustaleń programu ochrony środowiska Gminy Wizna w latach 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy 2015-2018. Planowane inwestycje, skupione w duże mierze na poprawie sytuacji wodno – ściekowej gminy; modernizacji już istniejących dróg czy modernizacji kotłowni wiejskiej w kierunku odnawialnych źródeł energii, w większym stopniu będą zrealizowane przy udziale środków unijnych pochodzących m.in. z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

➤ **Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz program działań na lata 2007-2013.**

Założeniem wyjściowym do określenia celów i kierunków działania w zakresie ochrony przyrody, w tym bioróżnorodności były m.in. ustalenia ujęte w *Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej*, w której za cel nadrzędny obrano: „zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej w skali lokalnej, krajowej i globalnej oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jej organizacji, z uwzględnieniem potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz konieczności zapewnienia odpowiednich warunków życia i rozwoju społeczeństwa”. Jednym z celów jest również: „odtworzenie i utrzymanie sieci korytarzy ekologicznych zapewniających wymianę genów pomiędzy populacjami lokalnymi”. Przez teren Gminy Wizna przebiegają dwa korytarze ekologiczne KPN-1C Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Południe oraz KPN-8B Puszcza Piska – Dolina Narwi.

W powyższym dokumencie szczególnie nacisk położono na zapewnienie właściwych relacji pomiędzy potrzebami człowieka i ochroną przyrody. Jednym z założeń *Strategii* jest zwiększanie powierzchni i liczby terenów chronionych, bazujących na systemie obszarów należących do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, przy jednoczesnym przestrzeganiu zasad ochrony przyrody i zrównoważonego wykorzystania zasobów biologicznych poza obszarami chronionymi. Ważnym elementem środowiska przyrodniczego, któremu poświęcono szczególną uwagę w *Strategii*, są lasy. W dokumencie za istotne uznano prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający systematyczny przyrost zasobów i zwiększanie różnorodności biologicznej kompleksów leśnych oraz rozwój pozaprodukcyjnych funkcji lasów.

Na szczeblu wojewódzkim działaniami zmierzającymi do realizacji celów będzie m.in. inwentaryzacja przyrodnicza terenu (prowadzona m.in. przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska) oraz podjęcie prac prowadzących do powstania kompletnej bazy danych o obszarach chronionych. Na tej podstawie możliwe będzie planowanie i realizacja działań ochronnych, w tym na obszarach Natura 2000. Zgodnie z art. 28 ust. 1 oraz art. 32 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2009 r. Nr 151 poz. 1220 z późn. zm.) za sporządzenie projektów planu zadań ochronnych dla Obszarów Natura 2000 oraz nadzór nad obszarami Natura 2000 (obejmującymi w całości lub w części obszar Parku Narodowego) odpowiada Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego („Ostoja Biebrzańska” PLB200006 „Dolina Biebrzy” PLH 200008) oraz Dyrektor Narwiańskiego Parku Narodowego („Przełomowa Dolina Narwi” PLC 200003, „Ostoja Narwiańska” PLH 200024, „Bagno Wizna” PLB 200005).

Ponadto *Strategia* prezentuje 134 karty zadań wśród, których znajdują się m.in. dotyczące tworzenia i funkcjonowania korytarzy ekologicznych. Mimo, że samorządy zostały zobligowane do odtworzenia i utrzymania sieci korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych i innych) zapewniających wymianę genów pomiędzy populacjami lokalnymi, uwarunkowania prawne zwłaszcza w zakresie planowania przestrzennego, nie dają możliwości efektywnego zabezpieczenia i ich funkcjonowania.

Zapisy ustaleń ujęte w programie ochrony środowiska dla Gminy Wizna szczególnie w celu długoterminowym nr 2 Ochrona zasobów przyrodniczych pkt. 5 ochrona dziedzictwa przyrodniczego mają przysłużyć się aktywnej ochronie i zrównoważonemu użytkowaniu lokalnej bioróżnorodności. Ujęto w tym punkcie działanie związane z zapobieganiem tworzeniu się barier ekologicznych oraz likwidacja już istniejących, szczególnie ważne przy zachowaniu ciągłości korytarzy ekologicznych przebiegających przez teren gminy. Ponadto w celu długoterminowym nr 2 określono również działanie związane z koniecznością zwiększenia powierzchni terenów leśnych. Tym samym ustalenia zbieżne są z ustaleniami ww. dokumentu.

➤ **Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.**

W Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 utrzymane są cele poprzedniego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, przyjętego do realizacji przez Radę Ministrów w 2002 r.:

- usunięcie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

W Programie usuwania azbestu określono nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie najbliższych 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

W przedmiotowym dokumencie zaproponowano zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym w pięciu blokach tematycznych:

1. zadania legislacyjne (nowelizacje ustaw i rozporządzeń w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest),
2. działania edukacyjne-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii unieszkodliwiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji, kongresów i udział w nich,
3. zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do unieszkodliwiania włókien azbestowych,
4. monitoring realizacji Programu usuwania azbestu przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej,
5. działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Całkowity koszt realizacji Programu usuwania azbestu w latach 2009 - 2032 szacowany jest na kwotę ok. 40,4 mld zł, na którą składają się środki własne właścicieli nieruchomości, środki inwestorów, środki z budżetu państwa oraz środki jednostek samorządu terytorialnego.

Na podstawie informacji zawartych w programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu łomżyńskiego na lata 2007-2032 (Uchwała Rady Powiatu Nr 22/50/07 z dnia 28 sierpnia 2007 r.) na terenie gminy zalega 537092 m² azbestu co stanowi 7519 Mg. W ramach planowanych działań inwestycyjnych w latach 2013-2032 Wizna zamierza kompleksowo usunąć azbest, przy udziale środków pochodzących od WFOŚiGW w Białymstoku. Stosowny zapis został ujęty w gminnym programie ochrony środowiska.

➤ Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010

Celem nadrzędnym *Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2010* jest dojście do systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju, w którym w pełni realizowane są zasady gospodarki odpadami:

- ✓ zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzania odpadów oraz ograniczenie ich właściwości niebezpiecznych;
- ✓ wykorzystanie właściwości materiałowych i energetycznych odpadów;
- ✓ w przypadku gdy odpadów nie można poddać procesom odzysku ich unieszkodliwianie, przy czym składowanie jest traktowane jako najmniej pożądany sposób postępowania z odpadami.

Realizacja założonego celu ma się przyczynić do ograniczenia zmian klimatu powodowanych gospodarką odpadami, poprzez minimalizację emisji gazów cieplarnianych z technologii zagospodarowania odpadów, a także do zwiększenia udziału w bilansie energetycznym kraju energii ze źródeł odnawialnych, poprzez zastępowanie spalania paliw kopalnych spalaniem odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010 w nawiązaniu do *Polityki Ekologicznej Państwa* zakłada następujące cele szczegółowe w zakresie gospodarki odpadami:

- ✓ utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB;
- ✓ zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;
- ✓ zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowiska odpadów;
- ✓ zamknięcie do końca 2009 r. wszystkich krajowych składowisk niespełniających przepisów prawa;
- ✓ wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów;
- ✓ stworzenie kompleksowej bazy danych o wprowadzanych na rynek produktach i gospodarce odpadami w Polsce.

Założenia przyjęte w *Programie Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2015-2018* nawiązują do wymienionego wyżej dokumentu, przyjmując zasadę zrównoważonego rozwoju, także w zakresie gospodarowania odpadami. Głównym celem jest uregulowanie działań w zakresie gospodarki odpadami (cel Nr 4). Aby to osiągnąć niezbędna jest stworzenie kompleksowej gospodarki odpadami z rozwiniętym systemem selektywnej zbiórki odpadów oraz konieczność edukacji miejscowej ludności w tym zakresie. W ramach działań inwestycyjnych, zmierzających do realizacji powyższego celu, gmina zamierza przeprowadzić m.in.: rekultywację gminnego składowiska odpadów, likwidację dzikich wysypisk odpadów, objąć wszystkich mieszkańców selektywną zbiórką odpadów.

➤ **Polityka Leśna Państwa (Krajowy Program Zwiększania Lesistości)**

Nadrzędnym celem *Polityki Leśnej Państwa* jest wyznaczenie kompleksu działań kształtujących stosunek człowieka do lasu, a także działań zmierzających do zachowania przyrodniczych i społeczno-gospodarczych warunków do trwałej wielofunkcyjności lasów, ich wszechstronnej użyteczności i ochrony oraz roli w kształtowaniu środowiska przyrodniczego zgodnie z obecnymi i przyszłymi oczekiwaniami społeczeństwa. Powyższy cel ma być zrealizowany poprzez podjęcie działań w ramach celów szczegółowych:

- 🌳 zapewnienie trwałości lasów wraz z ich wielofunkcyjnością:
  - ✓ powiększenie zasobów leśnych kraju, poprzez:
    - zwiększenie lesistości kraju do 30% w 2020 roku i 33% w połowie XIX wieku, sukcesywnie w miarę przekazywania do zalesienia gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa i osiągania przestrzennie optymalnej struktury lasów w krajobrazie przez ochronę i pełne wykorzystanie produkcyjnych możliwości siedlisk; proces zalesiania ma się odbywać zgodnie z założeniami *Krajowego Programu Zwiększania Lesistości*;
    - restytucję i rehabilitację ekosystemów leśnych, na odpowiednich siedliskach, głównie przez przebudowę drzewostanów jednogatunkowych na mieszane oraz na drodze zabiegów biomelioracyjnych;
    - regenerację zdewastowanych i zaniedbanych drzewostanów w lasach prywatnych, a następnie ich rehabilitację ekologiczną;
  - ✓ polepszenie stanu zasobów leśnych i ich kompleksowa ochrona, poprzez:
    - wprowadzanie systemów zadrzewień i plantacji drzew;
    - kształtowanie przejściowych zbiorowisk drzewiastych oraz plantacji drzew i krzewów na terenach zdegradowanych działalnością przemysłową, górniczą, budowlaną na glebach chemicznie skażonych;
  - ✓ reorientacja zarządzania lasami na model proekologiczny;
  - ✓ poprawa stanu i ochrony lasów tak, aby mogły one w lepszym stopniu i szerszym zakresie spełniać różnorodne funkcje.

Wg informacji zawartych w *Programie zwiększania lesistości* gmina Wizna znajduje się na 23 miejscu gmin województwa podlaskiego o najmniejszym zalesieniu (załącznik nr 1 - co oznacza że jest jedną z gmin o wyższym zalesieniu, są to zarówno grunty prywatne jak i należące do Skarbu Państwa). Na jej terenie zaledwie 7-12% gruntów wymaga zalesienia.

W gminnym programie ochrony środowiska uwzględniono zadanie związane z koniecznością zwiększenia lesistości (cel nr 6 zwiększanie powierzchni terenów leśnych). Działanie to wpłynie zarówno na wzbogacenie bioróżnorodności jak i ochronę powietrza (poprzez np. wprowadzenie pasów zieleni wzdłuż ciągów komunikacyjnych).

➤ **Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2010 (aktualizacja)**

Podstawowym instrumentem wdrażania postanowień dyrektywy 91/271/EWG jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych. Celem *Programu*, przez realizację ujętych w nim inwestycji, ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków, a co za tym idzie ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. KPOŚK jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich, o RLM większej od 2 000, w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków. Program ma za zadanie koordynowanie działań gmin i przedsiębiorstw wodno – kanalizacyjnych w realizacji infrastruktury sanitarnej na ich terenach.

Niniejszy dokument jest trzecią aktualizacją *Programu*. AKPOŚK 2010 swoim zakresem obejmuje wyłącznie dane dotyczące terminów realizacji inwestycji. Pozostałe wartości pozostają zgodne z dokumentem AKPOŚK 2009.

Dla potrzeb niniejszej aktualizacji wykorzystane zostały dane, informacje i dokumenty uzyskane za pośrednictwem urzędów marszałkowskich i gmin:

- wykaz aglomeracji, w których występują opóźnienia w realizacji inwestycji mających wpływ na osiągnięcie efektu ekologicznego oczyszczania ścieków; rodzaj prowadzonych przedsięwzięć – modernizacja, rozbudowa, budowa nowych oczyszczalni ścieków, modernizacja gospodarki osadami ściekowymi i inne zadania inwestycyjne nie mających wpływu na efekty ekologiczne oczyszczania ścieków,
- proponowane (rzeczywiste) terminy realizacji tych przedsięwzięć wynikające ze stanu ich realizacji lub przygotowania,
- opis przyczyn opóźnień oraz działań jakie podejmowano dla realizacji zadań w terminach ujętych w AKPOŚK 2009,
- pozwolenia na budowę,
- umowy z wykonawcą,
- decyzje Komisji Europejskiej o dofinansowaniu inwestycji,
- koszty budowy,
- źródła pochodzenia nakładów na realizację inwestycji,
- nazwy projektów, w ramach których realizowane są inwestycje.

Jako uzyskanie wymaganego efektu ekologicznego oczyszczania ścieków w rzeczywistych terminach realizacji przedsięwzięć w tym zakresie przyjęto:

- osiągnięcie wymagań wynikających z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 137 poz. 984 z późn. zm.)

- osiągnięcie wydajności oczyszczalni ścieków odpowiadające ładunkowi zanieczyszczeń biodegradowalnych generowanemu przez aglomerację,
- zapewnienie w 2015 r. odprowadzenia systemami kanalizacji zbiorczej ścieków komunalnych z aglomeracji tymi systemami na poziomie: 95% w przypadku aglomeracji > 100 000 RLM; 90% w przypadku aglomeracji > 15 000 RLM i < 100 000 RLM.

Jako uzyskanie wymaganego efektu ekologicznego gospodarki osadowej na oczyszczalni przyjęto realizowanie ciągów przeróbki osadów ściekowych dla wszystkich osadów powstających w oczyszczalni ścieków umożliwiającą odprowadzanie osadów lub produktów ich przetwarzania do środowiska.

Na terenie województwa podlaskiego 32 aglomeracje ujęte zostały w załączniku nr 1 AKPOŚK 2010 jako priorytetowe dla wypełnienia traktatu akcesyjnego (Gmina Wizna do nich nie należy). Pomimo tego gmina w zawartych w *Programie ochrony środowiska* działaniach podejmie wszelkie niezbędne kroki aby poprawić rozwój sieci wodno – kanalizacyjnej szczególnie na terenach wiejskich (cel krótkoterminowy 1 ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych). Zaplanowano między innymi budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich gdzie podłączanie do kanalizacji jest ekonomicznie i technicznie uzasadnione. W 2012 r. Urząd gminy Wizna zamierza przeznaczyć na ten cel 50 000 PLN ze środków własnych i pochodzących z funduszy europejskich. Ponadto zaplanowano również budowę kanalizacji sanitarnej na terenie wsi Srebrowo w 2016 r. za kwotę blisko 1 600 000 PLN

➤ **Polityka Wodna Państwa do roku 2030 (projekt)**

Uwzględniając aktualną politykę Rządu RP dotyczącą opracowywania dokumentów planistycznych, na wniosek KZGW, decyzją MŚ zmieniono nazwę projektu dokumentu z Narodowej Strategii Gospodarki Wodnej 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016) na Politykę wodną państwa do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016).

Jako cel nadrzędny projekt wskazuje „zapewnienie powszechnego dostępu ludności do czystej i zdrowej wody oraz istotne ograniczenie zagrożeń wywoływanych przez powódzie i susze w połączeniu z utrzymaniem dobrego stanu wód i związanych z nimi ekosystemów, przy zaspokojeniu uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki, poprawie spójności terytorialnej i dążeniu do wyrównania dysproporcji regionalnych”.

Cele strategiczne dla osiągnięcia nadrzędnego celu są następujące:

- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód oraz związanych z nimi ekosystemów;
- zaspokojenie potrzeb ludności w zakresie zaopatrzenia w wodę;
- zaspokojenie społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki;

- ograniczenie wystąpienia negatywnych skutków powodzi i susz oraz zapobieganie zwiększeniu ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych, jak i ograniczenie wystąpienia ich negatywnych skutków;
- reforma systemu zarządzania i finansowania gospodarki wodnej;

Cele strategiczne uwzględniają konieczność adaptacji do zmian klimatu, wzrastające ryzyko występowania katastrof naturalnych, możliwości tkwiące w polityce oszczędzania wody oraz ewentualne zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym.

Projekt PWP 2030 jest dokumentem nadrzędnym w stosunku do pozostałych dokumentów związanych z gospodarką wodną opracowywanych w kraju. Tworzy generalne ramy i wyznacza kierunki gospodarowania wodami w długim horyzoncie czasowym, które adresowane są nie tylko do sektora wodnego, ale również do innych sektorów: przemysłu, energetyki, żeglugi, rolnictwa, leśnictwa czy gospodarki komunalnej.

Projekt wskazuje na konieczność podniesienia rangi gospodarki wodnej w kontekście gospodarki narodowej, co umożliwi sprawne wdrożenie dyrektyw unijnych oraz skuteczne zrealizowanie celów, przed którymi stoi gospodarka wodna. W tym celu niezbędna jest reforma obecnego systemu gospodarki wodnej.

Podstawowym założeniem reformy jest pełna realizacja zlewniowej polityki gospodarowania wodami, zgodnie z wymogami i standardami Unii Europejskiej, spełniającej kryteria funkcjonalności i bezpieczeństwa oraz zrównoważonego rozwoju.

Zakres planu wdrożenia PWP obejmuje:

- działania wynikające z wdrożenia dyrektyw UE zgodnie z terminami wymaganymi prawem,
- działania związane z wdrożeniem reformy gospodarki wodnej według ustalonego harmonogramu, jako narzędzia realizacji celów PWP,
- inne działania priorytetowe do roku 2016:
- działania sektorowe, które obniżą poziom negatywnego oddziaływania infrastruktury w tych sektorach na stan zasobów wodnych, a także umożliwią realizację zadań mających istotny wpływ na poprawę stanu zasobów wodnych,
- zadania inwestycyjne gospodarki wodnej, szczególnie w zakresie ochrony przed powodzią i suszą, z uwzględnieniem nowej polityki wodnej określonej w PWP,
- zadania inwestycyjne, które złagodzą lub wyeliminują negatywne skutki już podjętych działań w odniesieniu do zasobów przyrodniczych.

Zakłada się, że reforma systemu gospodarki wodnej zostanie zrealizowana do 31 grudnia 2013 r. W tym czasie zostaną opracowane szczegółowe rozwiązania organizacyjne, finansowe i prawne wynikające z przyjętych w PWP kierunków i wdrożona zostanie nowa struktura funkcjonowania instytucjonalnego, a także będą zrealizowane pilne zadania fazy przejściowej.

Wybór i wdrożenie struktury organizacyjnej dla utrzymania wód i zarządzania majątkiem Skarbu Państwa muszą być ściśle powiązane z wyprzedzającym lub równoczesnym wdrożeniem autonomicznego zarządzania zasobami w układzie zlewniowym przez rządową administrację wodną, wyposażoną w skuteczne instrumenty i narzędzia wykonawcze.

Do końca 2016 r. będzie trwać weryfikacja zasad funkcjonowania zreformowanego systemu gospodarowania wodami.

Jako jeden z priorytetowych celów *programu ochrony środowiska dla gminy*, jest podjęcie działań ochronnych zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych (cel krótkoterminowy 1). Realizowany on będzie poprzez: kontrolę przestrzegania wymogów stref ochrony wód podziemnych, modernizację ujęć wody pitnej, poprawę gospodarki wodno – ściekowej oraz ochronę ekosystemów wodnych. Nie bez znaczenia jest też zmniejszenie wodochłonności gospodarki na terenie Wizna (cel krótkoterminowy 9) zawarto w nim między innymi konieczność racjonalnego zużycia wody, materiałów i energii, wspieranie zastosowania zamkniętych obiegów wody w szczególności w przemyśle. Ustalenia *Programu* są więc zbieżne z *Polityką wodną państwa (projekt)*.

➤ **Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego**

Nadrzędnym długoterminowym celem " Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego", zwanym dalej Programem, jest: *Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie człowieka i środowisko*.

Cel ten pozostaje w ścisłej relacji z celami zdefiniowanymi w "Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski" z 2002 roku, które to cele zostały utrzymane w projekcie „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008-2032”. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe w perspektywie długoterminowej (okres do 2032 roku) poprzez usunięcie z terenu województwa stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest i ich bezpieczne unieszkodliwienie.

Ogólnym zadaniem programu jest określenie warunków (w tym organizacyjnych i finansowych) sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania. Zatem w programie ujęto:

- a) ilości wyrobów oraz ich rozmieszczenie na terenie województwa w układzie powiatów
- b) wskazanie najbardziej newralgicznych miejsc ze względu na największą ilość występujących wyrobów zawierających azbest oraz największe zagrożenie zdrowia człowieka,
- c) przewidywaną ilość odpadów zawierających azbest koniecznych do usunięcia w latach: 2008-2012, 2013 - 2022 i 2023 - 2032 oraz konieczna pojemność składowisk w celu unieszkodliwienia odpadów azbestowych,

d) propozycje działań organizacyjnych i inwestycyjnych zmierzających do osiągnięcia celów Programu wraz z harmonogramem ich wdrażania

e) koszty wdrażania Programu i potencjalne źródła finansowania oraz organizację zarządzania Programem.

Wg. zawartych w programie informacji na terenie Gminy Wizna znajduje się 7 519 Mg azbestu. Jedną z planowanych inwestycji w gminie dotyczy kompleksowej utylizacji azbestu (zadanie to będzie realizowane w sposób ciągły w latach 2013-2032 aż do całkowitej eliminacji zagrożenia związanego z azbestem).

➤ **Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010**

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010*, zwanego dalej *Programem*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju województwa podlaskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa w skali regionu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej. Główną misją Programu jest *zrównoważony rozwój województwa podlaskiego przy zachowaniu i promocji środowiska naturalnego*. Program będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2007-2013 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) realizowane w latach 2007 – 2010. W ramach rozwoju infrastruktury ochrony środowiska (Priorytet 1) prowadzone będą działania mające na celu:

- ograniczenie hałasu komunikacyjnego

- rozwój infrastruktury drogowej w celu ograniczenia emisji hałasu i wibracji, budowa obwodnic;

- ograniczenie emisji pyłów do atmosfery

- dotrzymanie norm jakości powietrza dotyczących zapylenia;
- wykorzystanie technologii przyjaznych środowisku;
- modernizacja kotłowni i inwestycje z zakresu źródeł energii odnawialnej (z wyłączeniem tych, które powodują wzrost emisji zapylenia w strefach o przekroczonej normie pyłu);

- ograniczenie eutrofizacji wód (rolnictwo, doczyszczanie ścieków, gospodarka ściekowa na wsi)

- rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie województwa;
- modernizacja przestarzałych oczyszczalni ścieków;
- przywrócenie prawidłowego funkcjonowania melioracji terenów zagrożonych deficytem wód;

Ochrona ekologiczna regionu (Priorytet 2) sprowadzać się będzie do:

- ochrony życia i zdrowia ludzkiego, człowiek jako element środowiska naturalnego;

- aktywnej ochrony przyrody i krajobrazu;
- troski o gatunki chronione;
- zwiększania liczby terenów leśnych w celu ochrony atmosfery;
- spełnienia wymogów regionalnego systemu informacji o trasach przewozu i miejscach składowania materiałów niebezpiecznych;
- spełnienia wymogów regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i wspierania służb ratowniczych;
- wzmocnienia kontroli w zakresie ochrony przed hałasem w zakładach usługowych i produkcyjnych;
- kompensacja strat obszarów Natura 2000;
- ograniczenia ryzyka występowania poważnych awarii oraz sprawnego usuwania ich skutków;
- ograniczenia negatywnego wpływu eksploatacji kopalin na środowisko przez eliminację nielegalnych eksploatacji i niedopuszczanie do podejmowania wydobywania kopalin bez wymaganej koncesji;
- opracowania i realizacji Programów Ochrony Powietrza;

Racjonalna gospodarka odpadami, przyjazna środowisku w celu ochrony wód i powierzchni ziemi (Priorytet 3) realizowana będzie poprzez:

- rozszerzenie systemu segregacji odpadów;
- selekcjonowanie odpadów „u źródła”;
- bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym w szczególności w zakresie unieszkodliwiania azbestu i odpadów poakcyjnych;
- wprowadzenie skutecznego systemu monitoringu składowania odpadów komunalnych i oddziaływania składowisk na środowisko;
- likwidacja dzikich wysypisk;
- edukacja ekologiczna z zakresu gospodarki odpadami.

Aby możliwa była realizacja wyżej wymienionych działań niezbędne jest ciągłe budowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa w regionie (Priorytet 4). Zadanie to realizowane będzie poprzez:

- propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji;
- edukację ekologiczną dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach;
- tworzenie lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej;
- kształtowanie polityki informacyjnej mającej na celu rezygnację przez firmy i instytucje z konwencjonalnych źródeł energii;
- mobilizowanie społeczeństwa do podejmowania działań proekologicznych;
- wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska;

- podnoszenie skuteczności przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska.

Ponieważ wszystkie ujęte w *gminnym programie ochrony środowiska* cele i kierunki są zbieżne z tymi wyznaczonymi w dokumencie wyższego szczebla. Tym samym niniejszy dokument będzie w pełni odzwierciedlał politykę ekologiczną regionu.

➤ **Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podlaskiego na lata 2009-2012**

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podlaskiego został przyjęty Uchwałą Sejmiku Wojewódzkiego Nr XV/161/08 z dnia 3 marca 2008 r. Zgodnie z zapisami ustawy *o odpadach* (art. 7), wojewódzki plan gospodarki odpadami obejmuje wszystkie rodzaje odpadów powstających na obszarze województwa oraz przywożonych na jego obszar, a w szczególności odpady komunalne z uwzględnieniem odpadów ulegających biodegradacji, odpady opakowaniowe, odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, zużyte opony oraz odpady niebezpieczne, w tym pojazdy wycofane z eksploatacji, zużyty sprzęt elektryczny elektroniczny, PCB, azbest, odpady medyczne i weterynaryjne, oleje odpadowe, baterie i akumulatory.

Dla potrzeb planu odpady podzielone zostały na: komunalne, niebezpieczne i pozostałe (grupa 01-19).

Biorąc pod uwagę konieczną zgodność planu wojewódzkiego z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2010, w gospodarce odpadami komunalnymi dla województwa podlaskiego przyjęto następujące cele główne:

- utrzymanie tendencji oddzielania wzrostu ilości wytworzonych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB;
- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;
- gospodarowanie odpadami w województwie w oparciu o regionalne zakłady zagospodarowania odpadów (ZZO);
- zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych;
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów;
- zmniejszenie ilości odpadów unieszkodliwianych przez składowanie;
- zamknięcie od końca 2009 r. wszystkich składowisk odpadów nie spełniających przepisów prawa;

Wg *Planu* odpady komunalne z terenu gminy trafiać mają do ZZO Grajewo. Zakład dysponować będzie sortownią odpadów zmieszanych w Dolistowie Starym.

W *gminnym programie ochrony środowiska* znalazły się stosowne zapisy, związane z gospodarką odpadami, które są one spójne z zawartymi ustaleniami programów wyższego szczebla (cel strategiczny 4, cel krótkoterminowy 10). Podstawowym założeniem tego celu jest takie prowadzenie działań w dziedzinie gospodarki odpadami na terenie Wizna, które pozwolą kompleksowo uregulować działania w jej zakresie oraz doprowadzą do minimalizacji powstawania odpadów.

➤ **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego**

Plan zagospodarowania został uchwalony przez Sejmik Województwa w dniu 23 czerwca 2003 r. (uchwała Nr IX/80/03). Plan przewiduje m.in. konieczność ochrony zasobów środowiska województwa w zakresie:

- ochrony przyrody

- objęcie krajową i lokalną ochroną prawną, zmiany statusów ochronnych m.in.: parków narodowych (BPN, Bie.PN, NPN, WPN), parków krajobrazowych (PKPK, SPK, LPKDN), obszarów chronionego krajobrazu;
- zawieranie stosownych pozwoleń międzynarodowych polsko – litewsko – białoruskich co do ujednolicenia statusów i zasad ochrony prawnej oraz warunków korzystania z cennych obszarów przyrodniczych. Opracowanie wspólnych działań ochronnych i monitoringu.

- ochrony ziemi

- likwidacja źródeł zanieczyszczeń powierzchni ziemi w tym: likwidacja dzikich wysypisk odpadów i wylewisk nieczystości, budowa zakładów utylizacji odpadów komunalnych i osadów ściekowych z oczyszczalni, likwidacja mogilników, przeterminowanych środków chemicznej ochrony roślin;
- ograniczenie niekorzystnych skutków przemysłowej eksploatacji powierzchniowej złóż surowców mineralnych poprzez: rekultywację wyrobisk w kierunku leśnym, rekreacyjnym i rybackim;
- ochrona przed erozją wietrzną i wodną poprzez zalesienia, zadrzewienia i odpowiednie zabiegi agrotechniczne, zapewnienie właściwej realizacji i funkcjonowania systemów melioracji wodnych na obszarach użytków zielonych;
- ochrona wartościowych gruntów rolnych przed nieuzasadnionym przeznaczeniem na cele nierolnicze w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- ochrona przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska a zwłaszcza katastrofami środków transportu przewożącymi ładunki niebezpieczne;

- ochrony powietrza atmosferycznego

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych oraz jej skutków poprzez stosowanie proekologicznych nośników energetycznych, ustanowienie obszarów ograniczonego użytkowania;
- ustalenie dopuszczalnego poziomu niektórych substancji określonych przepisami w planach miejscowych i ich konsekwentne egzekwowanie;
- uwzględnienie wyników monitoringu powietrza w procesach sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;

- ochrony wód śródlądowych powierzchniowych i podziemnych

- utrzymanie przepływów nienaruszalnych ustalonych wg kryteriów hydrologicznych;
- budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków, budowa kanalizacji deszczowej;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi;
- opracowanie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy;
- ustanowienie obszarów chronionych zbiorników wód śródlądowych;
- prowadzenie stałego monitoringu wód śródlądowych w zakresie jakości i ilości;

- ochrony lasów i zadrzewień oraz wzbogacenie ich walorów

- ograniczenie przeznaczenia lasów i gruntów leśnych na cele związane z budową infrastruktury drogowej;
- sukcesywne zalesienie gruntów marginalnych;

- ochrony przed hałasem, wibracjami i promieniowaniem elektromagnetycznym

- zmiana technologii i urządzeń w zakładach szczególnie uciążliwych;
- określenie zasad i warunków usytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg krajowych i wojewódzkich a także linii elektromagnetycznych;
- instalowanie zabezpieczeń technicznych, budowa obwodnic w miejscach szczególnie narażonych na hałas;
- zachowanie odpowiednich stref ochronnych od linii WN;

- ochrony przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska

- wyznaczanie tras przewozu niebezpiecznych ładunków;
- zaktualizowanie zasięgu fali powodziowej;
- wyznaczanie wysypisk i oczyszczalni ścieków do przyjmowania tzw. odpadów poakcyjnych.

Wszystkie cele ustalone w *gminnym programie ochrony środowiska* są zbieżne z zapisami zawartymi w powyższym dokumencie. Uwzględniono w nich zarówno konieczność ochrony wód powierzchniowych i podziemnych (cel krótkoterminowy 1), poprawę jakości powietrza atmosferycznego (cel krótkoterminowy 2), ochronę przed hałasem i polem elektromagnetycznym (cel krótkoterminowy 3), ochronę przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska (cel krótkoterminowy 7), ochronę powierzchni ziemi (cel krótkoterminowy 4), ochronę przyrody (cel krótkoterminowy 5,8,10) oraz ochronę lasów (cel krótkoterminowy 6).

➤ **Program Ochrony Środowiska Powiatu Łomżyńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015**

Program Ochrony Środowiska Powiatu Łomżyńskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015 został przyjęty przez Radę Powiatu Uchwałą Nr XXVI/137/09 z dnia 22 kwietnia 2009 r.

Misją *Programu* jest utrzymanie ochrony i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego od Biebrzy przez Narew po Piłę. Będzie to możliwe poprzez realizację pięciu priorytetów:

- Priorytet 1 Zmniejszenie zanieczyszczenia i ochrona przed zagrożeniami środowiska naturalnego oraz monitoring środowiska:

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery
- likwidacja dzikich wysypisk
- promowanie i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii,
- budowa czy też modernizacja systemów grzewczych w obiektach użyteczności publicznej oraz budynkach prywatnych z możliwością wykorzystania – gdzie to możliwe – odnawialnych źródeł energii (np. drewno, wody geotermalne, energia słoneczna, biomasa, biogaz),
- budowa płyt gnojowych, zbiorników na gnojówkę i gnojownicę w rodzinnych gospodarstwach rolnych o skoncentrowanej produkcji zwierzęcej i wyposażenie tych gospodarstw w specjalistyczne urządzenia do zagospodarowania tych nawozów,

- poprawa stanu sanitarnego obiektów turystycznych oraz bazy wypoczynkowej,
  - modernizacja procesów technologicznych na energo i wodooszczędne oraz niskoemisyjne, a ponadto stosowanie urządzeń technicznych ograniczających bądź eliminujących hałas, wibracje i promieniowanie niejonizujące,
  - racjonalne czerpanie z zasobów środowiska naturalnego,
  - bieżąca aktualizacja informacji o stanie środowiska i jego ochronie,
  - ocena stanu sanitarno-epidemiologicznego i weterynaryjnego na terenie powiatu,
  - ocena stanu ochrony środowiska i ochrony roślin na terenie powiatu.
- Priorytet 2 Ochronę wód i racjonalna gospodarka wodno – ściekowa:
- zapewnienie oczyszczania ścieków zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi,
  - budowa kanalizacji sanitarnej, modernizacja lub budowa oczyszczalni ścieków,
  - rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej we wsiach o rozproszonej zabudowie np. poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków,
  - modernizacja sieci wodociągowych,
  - budowa kanalizacji deszczowej,
  - modernizacja ujęć wody pitnej zmierzająca do spełnienia wymogów aktualnych rozporządzeń,
  - budowa zbiorników małej i średniej retencji,
  - przywrócenie prawidłowego funkcjonowania melioracji terenów zagrożonych deficytem wodnym.
- Priorytet 3 Zwiększenie terenów leśnych – płuc obszarów życia ludności
- zwiększenie liczby terenów leśnych w celu ochrony atmosfery,
  - spełnianie wymogów regionalnego systemu Monitoringu Gospodarki Leśnej,
  - inicjowanie obejmowania cennych przyrodniczo terenów ochroną prawną,
  - pomoc w zalesianiu gruntów nieprzydatnych do produkcji rolnej (przeznaczonych do tego celu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) realizowanych w ramach Krajowego Programu Zwiększania Lesistości,
  - podjęcie działań zmierzających do rozwiązania problemu szkód wyrządzanych przez bobry i zwierzęta łowne,
  - sprawowanie nadzoru nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa.
- Priorytet 4 Unikanie zagrożeń ekologicznych i racjonalna gospodarka odpadami
- kompleksowa gospodarka odpadami,
  - bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych,
  - budowa składowiska odpadów niebezpiecznych szczególnie pochodzących z katastrof drogowych,
  - rekultywacja gruntów zdegradowanych w wyniku awarii,
  - uruchomienie stacji kontroli opryskiwaczy,
  - wymiana eternitowych pokryć dachowych zawierających azbest na materiały pokryciowe nie zawierające azbestu – realizacja programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
  - uruchomienie właściwego systemu zagospodarowania padliny,
  - wdrożenie przez wytwarzających odpady nowoczesnych sposobów postępowania z odpadami,
  - spełnianie wymogów regionalnego systemu informacji o trasach przewozu i miejscach składowania materiałów niebezpiecznych,
  - spełnianie wymogów regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i wspieranie służb ratownictwa.
- Priorytet 5 Edukacja ekologiczna

- zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych,
- propagowanie zasad zrównoważonego rozwoju,
- tworzenie lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej,
- upowszechnienie ekologicznych metod gospodarowania w rolnictwie, leśnictwie,
- wspieranie tworzenia grup producentów rolnych oraz ich związków,
- promowanie ekologicznej działalności gospodarczej,

Cele ustalone w *Programie* dla gminy są zbieżne z priorytetami i zadaniami podjętymi przez powiat w celu ochrony lokalnego środowiska. Zostały dostosowane do warunków i obecnych potrzeb gminy Wizna.

➤ **Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Łomżyńskiego na lata 2004-2011**

Głównym celem planu jest zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów w sektorze komunalnym oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich odzysku i unieszkodliwiania. Ochrona środowiska przed odpadami powinna być traktowana jako priorytetowe zadanie, ponieważ odpady stanowią źródło zanieczyszczeń wszystkich elementów środowiska

Zadania strategiczne do roku 2015 dla powiatu łomżyńskiego to, m.in.:

- akcja podnoszenia świadomości społecznej w dziedzinie gospodarki odpadami – sprzątanie świata,
- konkursy wiedzy przyrodniczo – ekologiczne,
- współfinansowanie sektora azbestu na składowisku w Gminie Jedwabno,
- monitoring mogilnika na terenie gmin Zbójna,
- monitoring zamkniętych składowisk odpadów w gminach Wizna, Nowogród i Piątnica.

Do osiągnięcia celów odnośnie ograniczenia ilości odpadów oraz ich negatywnego oddziaływania na środowisko, konieczne jest podjęcie następujących kierunków działań w zakresie gospodarki odpadami (lata 2008-2015):

- kontynuacja i intensyfikacja akcji, szkoleń i podnoszenie świadomości społecznej,
- dalszy rozwój selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- wdrożenie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- intensyfikacja odzysku i unieszkodliwiania odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i niebezpiecznych wytworzonych w grupie odpadów komunalnych.

Wyżej wymienione cele długoterminowego programu strategicznego będą możliwe do osiągnięcia poprzez sukcesywne opracowywanie i realizowanie krótkoterminowych planów działań obejmujących zgodnie z wytycznymi rozporządzenia Ministrów Środowiska w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami okres 4 letni.

Powyżej prezentowane cele ujęte są w gminnym planie gospodarki odpadami jak również niektóre jego elementy zostały uwzględnione także w gminnym programie ochrony środowiska (cel strategiczny IV, cel krótkoterminowy 10). Przewidziano w nim między innymi działania z zakresu rozszerzenia systemu segregacji odpadów, likwidację dzikich wysypisk itp. W ramach działania inwestycyjnego gmina zamierza przeprowadzić w 2020 r. rekultywację gminnego składowiska odpadów. Ponadto systematycznie od roku 2013 do 2032 będzie usuwać azbest z budynków użyteczności publicznej i budynków prywatnych.

➤ **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wizna**

Głównym celem rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy Wizna jest: *poprawa jakości życia mieszkańców poprzez proekologiczny (zrównoważony) rozwój gminy, przy racjonalnym wykorzystaniu walorów przyrodniczych, gospodarczych i rekreacyjnych środowiska, majątku trwałego, potencjału infrastrukturalnego oraz produkcyjnego, w tym walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej.*

Rozwinięcie celu głównego stanowią zapisy szczegółowe dotyczące m.in. grupy celów szczegółowych w zakresie ekologii, gospodarki, rozwoju komunikacji, infrastruktury technicznej.

Ekologiczne cele rozwoju:

- zachowanie i ochrona podstawowych elementów systemu przyrodniczego zapewniającego ciągłość przestrzenną w skali województwa i kraju;
- podnoszenie statusu ochronnego istniejących i obejmowanie ochroną nowych elementów systemu przyrodniczego,
- racjonalne wykorzystanie wysokich walorów przyrodniczych dla rozwoju funkcji rolniczej i turystycznej oraz produkcyjnej gminy,
- zapewnienie normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności,
- poprawa stanu sanitarnego wód powierzchniowych do zakładanych klas czystości,
- likwidacja konfliktów i zagrożeń spowodowanych dotychczasową działalnością człowieka.

Gospodarcze cele rozwoju to m.in.:

- wykorzystanie możliwości produkcyjnych rolnictwa zgodnie z uwarunkowaniami wynikającymi z jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- dostosowanie kierunków i intensywności produkcji rolnej do uwarunkowań przyrodniczych i ekonomicznych,
- tworzenie warunków do ekologizacji rolnictwa na terenach prawnie chronionych,
- rozwój turystyki i wypoczynku, w tym agroturystyki i ekoturystyki na najbardziej atrakcyjnych terenach.

Cele rozwoju komunikacji to m.in.:

- podnoszenie stanu technicznego i standardów wyposażenia dróg w urządzenia komunikacji, zwłaszcza przy drogach krajowych i powiatowych,
- minimalizacja kolizji i poprawa bezpieczeństwa ruchu samochodowego oraz pieszego w gminie,
- wprowadzenie ruchu rowerowego jako alternatywy dla ruchu samochodowego oraz tworzenie warunków do powstania ścieżek rowerowych, zwłaszcza na terenach turystyczno – wypoczynkowych.

Cele rozwoju infrastruktury technicznej to m.in.:

- zapewnienie zaopatrzenia wsi w wodę i sukcesywne rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej, w pierwszej kolejności na obszarach prawnie chronionych,
- rozwiązywanie problemów zbiórki, selekcji, transportu i składowania odpadów stałych w gminie.

Wszystkie cele określone dla nowego Programu są zbieżne z celami w zakresie ochrony środowiska ujętymi w *Studium uwarunkowań...* dotyczy to w dużej mierze celu krótkoterminowego nr 1- ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych nr 4 – ochrona powierzchni ziemi, nr 5 – ochrona dziedzictwa przyrodniczego i nr 8 – rozwój form turystyki i rolnictwa zgodnych z walorami środowiska. Ponadto planowane w programie działania inwestycyjne

mają za zadanie doprowadzić do realizacji przedstawionych wyżej celów (ustalonych zarówno dla programu jak i studium).

➤ **Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Wizna na lata 2002-2015.**

Główną misją *Strategii...* na lata 2002-2015 jest kreowanie w Gminie Wizna rozwoju rolnictwa ekologicznego, przetwórstwa rolno – spożywczego agro i ekoturystyki przy zachowaniu zasad ochrony środowiska naturalnego i wykorzystaniu walorów krajobrazu podlaskiego w dolinie Narwi i Biebrzy dla osiągnięcia krajowych standardów poziomu życia mieszkańców gminy. Dla określenia najważniejszych zadań cząstkowych w poszczególnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego gminy podzielono je na trzy sfery: sferę gospodarki i ekonomii, sferę infrastruktury, sferę społeczną.

W strefie gospodarki i ekonomii do najważniejszych działań zaliczono m.in.

- integrację pionową: rolnictwa i przetwórstwa rolno – spożywczego poprzez dostosowanie produkcji rolnej do potrzeb przemysłu spożywczego;
- poprawę jakości i struktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- wspieranie specjalizacji i intensyfikacji produkcji rolnej;
- organizację zbytu produkcji rolnej.

W strefie infrastruktury najważniejsze działania to:

- ochrona powietrza, wód i gleby na terenie gminy z uwzględnieniem otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego poprzez m.in.: priorytetowe potraktowanie gospodarki wodnej, ściekowej i gospodarki odpadami stałymi z położeniem szczególnego nacisku na miejscowości leżące w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego; zwiększenie efektywności systemów ogrzewania, eliminacja zanieczyszczeń środowiska, zastosowanie odnawialnych źródeł energii.
- infrastruktura transportowa wymaga następujących działań: podniesienia standardu technicznego podstawowej sieci dróg oraz dostosowanie ich do wymaganych parametrów technicznych;
- infrastruktura telekomunikacyjna ukierunkowana na budowę sieci telefonicznej i rozwoju sieci telefonii komórkowej.
- poprawa estetyki architektonicznej i znoszenia barier architektonicznych poprzez budowę m.in.: chodników itp.
- infrastruktura sprzyjająca rozwojowi turystyki i rekreacji w tej dziedzinie skupia się na m.in.: tworzeniu warunków do kompleksowego zagospodarowania turystycznego, tworzeniu bazy lokalnej i technicznej dla agro i ekoturystyki.

W strefie społecznej działania skupiają się m.in. na:

- kulturze i ochronie dziedzictwa kulturowego w tym na poprawie edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, ochronie i utrzymaniu dobrego stanu technicznego obiektów zabytkowych oraz kontynuowaniu lokalnych tradycji w budownictwie.

- bezpieczeństwie publicznym w tym na edukacji społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Wszystkie wymienione zadania ujęte są w *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Wizna* ... w szczególności w zapisach celu priorytetowym nr 1, 2, 4, 5, 8, 10 i 11. Ponadto podjęte w tym okresie działania inwestycyjne mają za zadanie realizację poszczególnych zapisów ujętych w opisywanym dokumencie.

➤ **Plan Gospodarki Odpadami Gminy Wizna.**

Dla osiągnięcia celów odnośnie ograniczenia ilości odpadów oraz ich negatywnego oddziaływania na środowisko, Plan przewiduje m.in.:

1. Objęcie wszystkich mieszkańców gminy Wizna zorganizowaną zbiórką odpadów.
2. Rozwój selektywnej zbiórki odpadów, w tym odpadów wielkogabarytowych, odpadów budowlanych, odpadów niebezpiecznych wytwarzanych w grupie odpadów komunalnych.
3. Organizacja gminnego punktu zbiórki odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych (GPZON), na terenie istniejącego gminnego składowiska odpadów.
4. Podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.
5. Działania związane z przyszłym składowaniem odpadów na terenie jednej z gmin powiatu łomżyńskiego (wspólna inicjatywa związku gmin).
6. Ustawiczne podnoszenie świadomości ekologicznej społeczności lokalnej w zakresie racjonalizacji gospodarowania, minimalizacji generowania odpadów oraz sposobów ich odzysku i unieszkodliwiania.

Działania proponowane w programie ochrony środowiska doskonale komponują się z wyżej wymienionymi celami ujętymi w planie gospodarki odpadami (cel strategiczny 4 działanie 10 – uregulowanie działań w zakresie gospodarki odpadami). W ramach działań inwestycyjnych gmina zamierza rozbudować system selektywnej zbiórki odpadów w miejscowościach Wizna i Bronowo w latach 2011-2016, systematycznie usuwać azbest do 2032 oraz w roku 2020 zrekultywować gminne składowisko odpadów.

IX. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE ORAZ ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE I KOMPENSUJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIE

W przypadku ustaleń *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015* nie uzasadnione byłoby zalecenie odstąpienia od realizacji zawartych w dokumencie rozwiązań. Rezygnacja z wdrażania *Programu*, jako kompleksu celów i zadań, byłaby dla jakości środowiska przyrodniczego i życia mieszkańców rozwiązaniem mniej korzystnym niż potencjalne znaczące oddziaływania.

Podstawowym celem sporządzenia niniejszej prognozy jest wskazanie potencjalnych skutków realizacji ustaleń *Programu* na środowisko i mieszkańców. Ze względu na znaczny stopień ogólności sformułowań w zakresie priorytetów zawartych w dokumencie, możliwe jest dokonanie jedynie ogólnej ich oceny.

Dla wszystkich przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* nakłada obowiązek sporządzenia takiego dokumentu. W związku z tym szczegółowa analiza wpływu poszczególnych inwestycji zostanie przeprowadzona w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko. W ramach procedury ooś przeanalizowane zostaną rozwiązania alternatywne dla poszczególnych inwestycji, a także ewentualne działania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko.

Oceny oddziaływania ustaleń *Programu* dokonano za pomocą matrycy. Pod uwagę wzięto wpływ celów i zadań zawartych w opracowaniu na poszczególne komponenty środowiska, zgodnie z art. 51 *Ustawy z dn. 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.), a w tym:

- ✓ obszary chronione,
- ✓ różnorodność biologiczną,
- ✓ ludzi,
- ✓ zwierzęta,
- ✓ rośliny,
- ✓ wodę,
- ✓ powietrze,
- ✓ powierzchnię ziemi,
- ✓ krajobraz,
- ✓ klimat,
- ✓ zasoby naturalne,
- ✓ zabytki,
- ✓ dobra materialne.

Przy ocenie poszczególnych działań wzięto również pod uwagę wzajemne zależności poszczególnych elementów środowiska, wzajemne ich zależności oraz ich oddziaływanie między sobą. Szczególny nacisk położono na oddziaływanie przyjętych działań na obszary cenne przyrodniczo w tym Natura 2000 (na terenie gminy Wizna jest aż pięć takich obszarów).

Za pomocą matrycy przeanalizowano oddziaływania: pozytywne, negatywne, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, bezpośrednie, pośrednie, wtórne i skumulowane.

Poniższa tabela określa skalę przewidywanych oddziaływań.

Tabela 2. Rodzaje oddziaływań na środowisko

Wielkość oddziaływania	Czas trwania oddziaływania	Rodzaj oddziaływania
Pozytywne (+)	Długoterminowe (D)	Bezpośrednie (B)
Neutralne (0)	Chwilowe (Ch)	Pośrednie (P)
Negatywne (-)	Stałe (St)	Skumulowane (Sk)

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Matryca wpływów ustaleń Programu na poszczególne elementy ochrony środowiska

Działania	Komponenty środowiska przyrodniczego													
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Cel nadrzędny: Zrównoważony rozwój Gminy Wizna przy zachowaniu walorów środowiska oraz budowa infrastruktury technicznej służąca jego ochronie.														
Cel strategiczny długoterminowy I: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego														
Cel krótkoterminowy 1: Ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych														
Modernizacja oczyszczalni ścieków	+	+	+,D,P	+	+	+,D,B	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
Rozwój sieci kanalizacyjnej (w tym kanalizacji deszczowej) na terenie gminy	0	+	+,D,P	+	+	+,D,B	+,D,B	+	+	0	0	+	0	0
Promowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków gdzie jest to ekonomicznie lub technicznie uzasadnione	0	+	+,D,B	+	+	+,D,B	+,D,B	+	+	0	0	+	0	0
Kontrola przestrzegania wymogów stref ochrony wód podziemnych	+	+	+,D,P	+	+	+,D,P	+,D,B	0	0	0	0	+,D,P	0	0
Modernizacja ujęć wody pitnej zmierzająca do spełnienia wymogów aktualnych rozporządzeń	+	+	+,D,B	+	+	+,D,B	+,D,B	0	+	0	0	+,D,B	0	0
Poprawa gospodarki wodno - ściekowej gminy	+	+	+,D,P	+	+	+,D,B	+,D,B	+	+	0	0	+,D,B	0	0
Ochrona ekosystemów wodnych	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	0	0
Cel krótkoterminowy 2: Poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń														
Modernizacja lokalnych kotłowni w kierunku eliminacji węgla jako paliwa (biomasa)	+	+	+	+	+	0	0	+,D,B	0	0	+,D,P	+,D,P	0	0
Działania zmierzające do wykorzystania technologii przyjaznych środowisku (odnawialnych źródeł energii)	+	+	+	+	+	0	0	+,D,B	0	0	+,D,P	+,D,P	0	0
Termomodernizacja budynków	0	0	+	0	0	0	0	+,D,P	0	0	+,D,P	+,D,P	0	0
Ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z komunikacji	+	+	+	+	+	0	0	+,D,P	+	+	+,D,P	+	0	0

Działania	Komponenty środowiska przyrodniczego													
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Cel krótkoterminowy 3: Poprawa klimatu akustycznego poprzez ograniczenie hałasu i wibracji oraz ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym														
Stymulowanie zakładów przemysłowych do ograniczania ich uciążliwości hałasowej	+	+	+	+	+	0	0	0	0	0	+,D,B	0	0	0
Lokalizacja zakładów uciążliwych ze względu na poziom hałasu poza terenami zurbanizowanymi i przyrodniczo cennymi	+,D,B	+	+,D,B	+	+	0	0	0	0	0	+,D,B	0	0	0
Budowanie ekranów akustycznych oraz tworzenie pasów zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu	0	+	0	+	+	0	0	+,D,B	+	+	+	+	0	0
Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem źródeł hałasu oraz wprowadzenie zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów	+	+	+	+	+	0	0	+	0	0	+	+	0	0
Zapewnienie właściwego poziomu ochrony ludności i środowiska przed ujemnymi skutkami promieniowania elektromagnetycznego	+	+	+	+	+	0	0	0	0	+	0	+	0	0
Cel krótkoterminowy 4: Ochrona powierzchni ziemi														
Właściwe użytkowanie rolnicze gleb (w tym odpowiednie nawożenie)	+	+,D,P	+,D,P	+	+	+	+	+	+,D,B	0	+	+,D,P	0	0
Rekultywacja gruntów zdegradowanych	0	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+,D,P	0	+	0	0
Ochrona gleb przed degradacją	+	+	+	+	+	+	+	0	+,D,B	+,D,P	0	+	0	0
Ograniczeni przeznaczania gleb o wysokiej klasie bonitacyjnej na cele nierolne i nieleśne	+	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+,D,P	+	+	0	0
Cel strategiczny długoterminowy II: Ochrona zasobów przyrodniczych														
Cel krótkoterminowy 5: Ochrona dziedzictwa przyrodniczego														
Dążenie do harmonii zabudowy z krajobrazem	+	+	+	0	0	0	0	0	+	+	0	0	+	+

Działania	Komponenty środowiska przyrodniczego													
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Niedopuszczenie do trwałych zmian rzeźby terenu na dużych powierzchniach	+	+	0	+	+	0	0	0	+,D,B	+	0	+,D,P	0	0
Zapobieganie tworzeniu się barier ekologicznych oraz likwidacja już istniejących	+	+,D,B	+	+	+	0	0	+	0	+,D,B	+	+	0	0
Stosowanie instrumentów prawno – ekonomicznych w zasięgu samorządu gminy (kar, kontroli) oraz ich egzekwowanie	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Zagospodarowanie przestrzenne z uwzględnieniem przede wszystkim wymów ochrony środowiska	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Systematyczna aktualizacja strategicznych dla gminy dokumentów pod kontem wymogów ochrony środowiska, przyrody oraz ochrony krajobrazu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Cel krótkoterminowy 6: Zwiększenie powierzchni terenów leśnych														
Zwiększenie powierzchni terenów leśnych	+	+,D,P	+	+	+	0	0	+,D,P	+	+,D,B	+	+	0	+
Pomoc w zalesianiu gruntów nieprzydatnych do produkcji rolniczej w ramach Krajowego Programu Zwiększania Lesistości	+	+,D,P	+	+	+	0	0	+,D,P	+	+,D,B	+	+	0	+
Cel krótkoterminowy 7: Zapobieganie poważnym awariom i zagrożeniom naturalnym oraz eliminacja i minimalizacja ewentualnych skutków w razie ich wystąpienia														
Spełnienie wymogów regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i wspieranie służb ratowniczych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+
Eliminowanie źródeł i ograniczanie ryzyka występowania poważnych awarii	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+
Sprawne usuwanie skutków zaistniałych awarii	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+
Cel krótkoterminowy 8: Rozwój form turystyki i rolnictwa zgodnych z walorami środowiska														
Wspieranie rolnictwa integrowanego i ekologicznego	+	+	+	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
Wspieranie turystyki przyrodniczej, ekoturystyki i agroturystyki	+	+	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	+

Działania	Komponenty środowiska przyrodniczego													
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Dostosowanie presji turystycznej do odporności turystycznej terenu	+	+	0	+	+	+	0	0	+	+	0	+	+	0
Na obszarach cennych przyrodniczo dopuszczenie do ruchu turystycznego tylko po wyznaczonych szlakach i w obecności przewodnika	+,D,B	+	0	+	+	+	0	0	+	+	0	+	0	0
Odpowiednie oznakowanie szlaków turystycznych, wraz z informacją o regulaminie i obowiązujących przepisach, kar za ich złamanie	+	+	0	+	+	+	0	+	+	+	0	+	0	0
Odpowiedzialność organizatorów imprez masowych na wolnym powietrzu	+	+	0	+	+	+	0	+	+	+	0	+	+	+
Cel strategiczny długoterminowy III: Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi														
Cel krótkoterminowy 9:Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych														
Racjonalne zużycie wód, materiałów i energii	+	+	+	+	+	+,D,B	+,D,B	+	+,D,B	+	+	+	+	+
Ograniczenie zużycia wody w przemyśle	+	+	+	+	+	+,D,B	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
Popieranie stosowania instalacji wysokosprawnych	+	+	+	+	+	+,D,B	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
Wspieranie zastosowania zamkniętych obiegów wody (szczególnie w przemyśle)	+	+	+	+	+	+,D,B	+,D,B	0	0	0	0	+	0	0
Cel strategiczny długoterminowy IV: Racjonalna gospodarka odpadami przyjazna środowisku														
Cel krótkoterminowy 10: Uregulowanie działań w zakresie gospodarki odpadami														
Kompleksowa gospodarka odpadami	+	+	+,D,B	+	+	+,D,P	+,D,P	+,D,P	+,D,B	+	+	+	0	0
Rozszerzenie systemu segregacji odpadami	+	+	+,D,B	+	+	+	+	+	+,D,B	+	+	+	0	0
Likwidacja dzikich wysypisk	+	+	+	+	+	+,D,B	+,D,B	+,D,B	+,D,B	+	+	+	0	0
Edukacja ekologiczna z zakresu gospodarki odpadami	+	+	+,D,B	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Ograniczenie powstawania odpadów we wszystkich dziedzinach gospodarczych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0

Działania	Komponenty środowiska przyrodniczego													
	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Powietrze atmosferyczne	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Cel strategiczny długoterminowy V: Budowa świadomości ekologicznej mieszkańców														
Cel krótkoterminowy 11: Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa, kształtowanie postaw proekologicznych mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za stan środowiska														
Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy	+	+	+,D,B	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji	+	+	+,D,B	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Mobilizowanie lokalnej społeczności do podejmowania działań proekologicznych	+	+	+,D,B	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Zapewnienie dostępu do informacji o stanie środowiska naturalnego	+	+	+,D,B	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Źródło: Opracowanie własne

Analiza ustalonych w *Programie* działań ma jedynie pozytywne, długoterminowe oddziaływane na środowisko o stałych efektach. Brak znaczących negatywnych oddziaływań *Programu* na środowisko, należy uznać za oczywisty w świetle specyfiki ocenianego dokumentu.

Ustalenia *Programu* szczególnie pozytywnie, bezpośrednio nakierowane są na komponenty środowiska takie jak wody powierzchniowe i podziemne. Jest to konsekwencją realizacji działań zaproponowanych w celu krótkoterminowym Nr 1 (ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych) dodatkowo uzupełnionych zapisami celu krótkoterminowego Nr 9 (racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych). Spodziewanym efektem realizacji *Programu* w latach 2011-2014 będzie przede wszystkim uregulowanie gospodarki wodno – ściekowej poprzez m.in. budowę sieci kanalizacyjnej, budowę przydomowych oczyszczalni ścieków czy modernizacji wiejskiej oczyszczalni ścieków. Zapisy dotyczące konieczności ochrony ekosystemów wodnych i ochrony ujęć wód podziemnych przyniesie również pozytywne korzyści. Powyższe rezultaty realizacji *Programu* będą uzupełnione efektami jakie przyniesie racjonalne korzystanie z zasobów wód poprzez ograniczenie jej zużycia czy promowanie zamkniętych jej obiegów (w tym szczególnie w przemyśle).

Ponadto ustalenia *Programu* oddziałują pozytywnie bezpośrednio na komponenty takie jak:

- powietrze atmosferyczne (jest to konsekwencja realizacji celu krótkoterminowego 2). W tym przypadku spodziewanym efektem w latach 2011-2014 jest poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń. Ma to nastąpić dzięki modernizacji wiejskich kotłowni i eliminowaniu węgla jako paliwa, pomocy w rozwoju odnawialnych źródeł energii, ograniczeniu emisji pochodzących z komunikacji oraz zwiększeniu powierzchni terenów leśnych.
- powierzchnia ziemi (jest to konsekwencja realizacji celu krótkoterminowego 4,8 i 10.) Poprzez realizację tych celów oczekuje się przede wszystkim zwiększenia ochrony powierzchni ziemi. Uzyskanie tego będzie możliwe m.in. dzięki właściwemu użytkowaniu rolnemu gleb (w tym odpowiedniemu nawożeniu), rekultywacji terenów zdegradowanych czy ograniczeniu przeznaczania gleb o wysokiej klasie bonitacyjnej na cele nie rolne i nie leśne. Uzyskanie zamierzonego efektu możliwe będzie po uzupełnieniu powyższych działań poprzez odpowiednie uregulowanie w zakresie gospodarki odpadami w tym szczególnie rozszerzeniu systemu segregacji odpadów i likwidacji dzikich wysypisk.

Na terenie objętym opracowaniem zlokalizowano obszary podlegające ochronie prawnej w tym należące do europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000. W związku z tym analiza oddziaływania celów ujętych w *Programie* odnosi się również do niego. W odniesieniu do celów przedmiotu ochrony obszarów chronionych oraz integralności tych obszarów, analiza oddziaływania wykazała jednoznacznie pozytywny wpływ (w sporadycznych przypadkach neutralny). Szczególnie pozytywny wpływ ma realizacja działań ujętych w celu krótkoterminowym 5 oraz 8 uzupełniona o cel 11. Spodziewanym efektem realizacji zapisów w nich ujętych będzie utrzymanie a wręcz poprawa

dziedzictwa przyrodniczego. Będzie to możliwe dzięki harmonii zabudowy z krajobrazem, niedopuszczeniu do trwałych zmian rzeźby terenu na dużych powierzchniach poprzez odpowiednie zapisy w strategicznych dla gminy dokumentach, rozwoju rolnictwa integrowanego i ekologicznego itp. Żadne z zadań podjętych w aktualizacji dokumentu nie wpłynie w sposób negatywny na stan środowiska naturalnego w tym szczególnie na obszary Natura 2000. Nie są one też sprzeczne lub zagrażające siedliskom przyrodniczym lub walorom krajobrazowym obszarów jak i pozostałych obszarów objętych ochroną prawną.

Ponadto przetoczone wyżej cele wpłyną także pozytywnie na bioróżnorodność biologiczną gminy. Większość celów ujętych w opracowaniu wywiera pozytywne oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska. Ma to związek z wystąpieniem ścisłych zależności między elementami środowiska i ich wzajemnym oddziaływaniem.

Patrząc przez pryzmat celu, w jakim jest opracowany i realizowany *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015* należy uznać że środkami zapobiegającymi prawdopodobnemu negatywnemu oddziaływaniu są między innymi działania w nim zaproponowane.

Zawarte w projekcie aktualizacji programu ochrony środowiska zadania mają z założenia pozytywny wpływ na środowisko, jednakże należy się przyjrzeć ich realizacji (tj. konkretnym działaniom inwestycyjnym jakie zamierza podjąć gmina), która może w pewnych przypadkach powodować nie do końca pozytywne oddziaływanie. Jest to istotne w przypadku obszarów prawnie chronionych (w tym Natura 2000).

Szczególne uwagę należy zwrócić na zadania związane z modernizacją i budową infrastruktury technicznej, które mogą charakteryzować się znaczącym wpływem na środowisko. Dotyczy to rozbudowy sieci wodociągowej w miejscowościach położonych w obszarach Natura 2000 lub w najbliższej okolicy. Możliwe, że ich realizacja wymagać będzie wykonania szczegółowych raportów o oddziaływaniu na środowisko. W tym przypadku inwestor podejmie wszystkie niezbędne kroki w celu wyeliminowania wszystkich negatywnych czynników (o ile takie wystąpią) mogących w jakikolwiek sposób wpłynąć na pogorszenie stanu siedlisk przyrodniczych czy siedlisk gatunków roślinnych i zwierząt dla których ochrony wyznaczono ten obszar. Przy realizacji prac zostanie zastosowana najlepsza możliwa technologia.

W przypadku realizacji inwestycji liniowych związanych z modernizacją dróg oprócz niewątpliwie pozytywnego oddziaływania, mogą one stanowić także swoistą rodzaju barierę i w skrajnych przypadkach negatywnie oddziaływać na korytarze ekologiczne. Bariery ekologiczne związane z oddziaływaniem infrastruktury drogowej mają postać:

- bariery fizycznej – fizycznie utrudniają przemieszczanie się zwierząt w wyniku sztucznych modyfikacji terenu, wprowadzania ogrodzeń ochronnych obecność obiektów pochodzenia antropogenicznego (w tym obiekty i urządzenia sterowania ruchem, urządzenia podnoszące bezpieczeństwo ruchu);
- bariery psychofizyczne – polegają na płoszeniu zwierząt oraz unikaniu przebywania osobników w sąsiedztwie dróg w wyniku obecności oddziaływań związanych z ruchem pojazdów (emisje hałasu, emisje świetlne, emisje chemiczne).

Ochrona korytarzy ekologicznych (przez teren gminy przebiegają dwa korytarze KPN -1C Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Południowy oraz KPN-8B Puszcza Piska – Dolina Narwi) wymaga podjęcia szerokich działań związanych z zachowaniem ciągłości korytarzy dobrze funkcjonujących. Podstawowym narzędziem odtwarzania ich ciągłości jest prowadzenie zalesień obszarów rolnych w ramach realizacji programów zwiększania lesistości. Skuteczne zarządzanie korytarzami w tym ochrona przed zabudową wymaga uwzględnienia ich przebiegów oraz wymogów ochronnych w planowaniu przestrzennym, na szczeblu gminnym (zadania takie zostały ujęte w aktualizacji programu ochrony środowiska). Najważniejsze jest zarówno przy planowaniu jak i modernizacji inwestycji drogowych unikanie konfliktów z przebiegiem korytarzy ekologicznych. Podejmowanie decyzji o lokalizacji powinno opierać się na uwzględnieniu wiedzy przyrodniczej i wykonaniu odpowiednich opracowań pozwalających wybrać najmniej szkodliwy przyrodniczo wariant (działania takie zapisane są w aktualizacji programu).

Przejścia dla zwierząt są podstawową metodą minimalizacji barierowego oddziaływania dróg na dzikie zwierzęta. Przejścia bowiem spełniają dwie zasadnicze funkcje:

- stwarzają warunki umożliwiające bytowanie tych zwierząt, których areale osobnicze przecinają drogi – zwierzęta muszą mieć możliwość korzystania ze środowiska po obu stronach drogi;
- umożliwiają migrację, wędrówki i dyspersję osobników przemieszczającym się na duże odległości – kluczowa funkcja przejść dla zwierząt, szczególnie dla ochrony rzadkich gatunków o dużych wymaganiach przestrzennych.

Przejścia dla zwierząt powinny być budowane przy wszystkich nowo powstających drogach czy ich modernizacjach (w miarę możliwości działanie to zostanie wykorzystane przy przewidzianych do modernizacji drogach w gminie Wizna). W zależności od rodzaju drogi można zastosować przejścia po jej powierzchni. Jest to najprostsze przejście polegające na pozostawieniu bez ograniczeń fragmentu drogi. Przejścia górne duże tzw. mosty krajobrazowe lub zielone mosty. Budowanie ich zaleca się przede wszystkim dla przemieszczania się dużych ssaków kopytnych. Przejścia dolne duże, średnie i małe różniące się wielkością, przeznaczone dla przemieszczania się dużych, średnich lub małych ssaków pod powierzchnią drogi. Przejścia dla płazów lokalizowane na przebiegu szlaków sezonowych migracji, wykorzystywane prawie wyłącznie przez płazy.

W celu zmniejszenia śmiertelności zwierząt na drogach można również zastosować ograniczenie prędkości jazdy, aktywne systemy ostrzegawcze i systemy ograniczania prędkości jazdy, reflektory olśnieniowe i ogrodzenia ochronne. Istotne są też nasadzenia roślinności – ograniczające poziom hałasu i emisji chemicznych w obszarach sąsiadujących z drogą. Nasadzenia tworzą miejsca schronienia, żerowania i rozrodu dla różnych organizmów. Należy uznać ze drzewa przydrożne są integralną częścią środowiska przyrodniczego oraz kształtują roślinność przydrożną, która ma wielostronne znaczenia. Spełniają funkcję hydrobiologiczną, jako filtr odgrywają istotną rolę w małej retencji, a także chronią tereny przed stratami wody w wyniku transpiracji. Stanowią naturalny filtr biologiczny oraz spełniają pozytywną rolę w unieruchomieniu licznych zanieczyszczeń.

Uwagę należy też zwrócić na zadania związane z realizacją działań inwestycyjnych związanych z termomodernizacją jakie będą miały miejsce na terenie gminy. Budynki stanowią bowiem miejsca gniazdowania kilkunastu gatunków ptaków i nietoperzy. Dla kilku z nich jest to podstawowe miejsce lęgów (np. jerzyk, wróbel). Prowadzone na szeroką skalę remonty, docieplenia i różnego typu modernizacje budynków powodują ograniczenie liczby miejsc lęgowych i stanowią jedną z głównych przyczyn zaniku ich populacji. W przypadku tych inwestycji przede wszystkim należy przeprowadzić inwentaryzację budynków pod kątem występowania chronionych gatunków ptaków oraz nietoperzy. Jeśli to możliwe dostosować termin prowadzenia prac termomodernizacyjnych do okresu lęgowego. W innych przypadkach, rozwiązanie w tej sytuacji stanowią skrzynki dla ptaków i nietoperzy (mogą być pod lub nadtynkowe). Muszą być one powieszone na odpowiedniej wysokości, różnicowej w zależności od gatunku, dla którego są przeznaczone. Dla zapewnienia bezpieczeństwa ludzi, skrzynki lęgowe należy wieszać w ten sposób, by pod nimi nie znajdowały się chodniki lub trawniki ale np. zadaszone wejście do klatki schodowej. Ze względu na różną konstrukcję budynków w każdym przypadku konieczna jest konsultacja i nadzór ornitologa oraz chiropterologa nad prowadzonymi pracami. Jego zadaniem jest wskazanie najbardziej odpowiednich miejsc dla zamontowania skrzynek oraz ich liczby. W niektórych przypadkach można zastosować inne rozwiązania polegające na pozostawieniu niezabezpieczonych istniejących otworów wentylacyjnych, odpowiednio zabezpieczonych istniejących wnęk, pozostawiania wlotów do szczelin dylatacyjnych. Rozwiązania takie należy jednak każdorazowo uzgadniać ze specjalistą o ich przyjęcie nie powinno skutkować zmniejszeniem liczby dogodnych schronień w porównaniu z rozwiązaniami standardowymi.

Inwestycja związana z budową przystani kajakowej czy przeprawy promowej, podobnie jak zadania z zakresu budowy i modernizacji infrastruktury technicznej, wymagać będzie przeprowadzenia indywidualnej oceny oddziaływania na środowisko. Dotyczy ona bowiem zagospodarowania doliny rzeki Narwi i Biebrzy, które są objęte ochroną prawną. Do budowy pomostu i kładek, sugeruje się więc zastosowanie drewna jako głównego materiału a ingerencję na brzegach jak

najmniej inwazyjną. Każde miejsce postoju kajaków powinno być wyposażone również w kosz na śmieci, w tym specjalne do zbiórki plastiku i aluminium.

Każde oddziaływanie można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślane wybór lokalizacji oraz dobór rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, ponieważ skala wywoływanych przez nie oddziaływań środowiskowych zależy będzie w znacznym stopniu od lokalnych warunków i zastosowanych rozwiązań ograniczających ewentualne oddziaływanie na środowisko. Ponadto prawidłowy projekt uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak i w fazie eksploatacji inwestycji, także pozwoli istotnie ograniczyć te oddziaływanie.

Wszystkie z wyżej przedstawionych rozwiązań i działań służących ochronie środowiska na obszarach cennych przyrodniczo, zostaną wzięte pod uwagę w związku z inwestycjami prowadzonymi przez gminę w latach 2011-2014 i tych planowanych w latach 2012-2015, będą dopasowane do rodzaju zagrożenia oraz możliwości finansowych gminy.

X. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

Prawidłowy przebieg realizacji ustaleń *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015* nie stwarza zagrożenia wystąpienia transgranicznego oddziaływania na środowisko.

XI. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015*), została opracowana zgodnie z *Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) i stanowi element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Prognoza dotyczy następujących zagadnień, będących treścią analizowanego *Programu*: analizy i oceny celów oraz priorytetów zawartych w projekcie dokumentu, analizy i oceny środowiska przyrodniczego oraz problemów jego ochrony, identyfikacji i charakterystyki przewidywanych znaczących oddziaływań i ustaleń zawartych w *Programie*.

Prognoza, jako punkt wyjścia dla dalszych analiz, charakteryzuje istniejący stan środowiska oraz problemy z jego ochroną. Do cech charakterystycznych środowiska w Gminie Wizna zalicza się dość dobry stan wód podziemnych, gleb, powietrza i krajobrazu.

Kolejny etap prognozy oddziaływania na środowisko poświęcono analizie, mającej na celu sprawdzenie stopnia uwzględniania, w tym projekcie celów ochrony środowiska i priorytetów ekologicznych ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Porównanie zapisów analizowanych dokumentów i ustaleń *Programu Ochrony Środowiska Gminy Wizna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2012-2015* wykazuje na występowanie dużej zgodności głównych celów i priorytetów ekologicznych. Nie stwierdzono też, celów sprzecznych i wykluczających się. Pod względem jakościowym, cele określone w projekcie *Programu* są zgodne ze zbiorem celów cząstkowych polityki międzynarodowej i krajowej, chociaż część z nich nie jest wyrażona ilościowo jako np. wskaźniki progowe, które winny być osiągnięte w określonym horyzoncie czasu.

Kolejne zagadnienie poddane ocenie w ramach prognozy dotyczy identyfikacji przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko, a w tym zdrowie i życie ludzi na terenie gminy. W wyniku analizy otrzymano odpowiedź, że wśród zadań ujętych w *Programie* nie ma inwestycji mogących powodować znaczne zagrożenie dla środowiska (w tym na obszary natura 2000).

Reasumując przedstawioną powyżej ocenę wpływu ustaleń *Programu* na środowisko i żyjących w nim ludzi, można stwierdzić, że realizacja proponowanych celów i zadań będzie wykazywać dodatni wpływ na środowisko i ludzi. Powinny one przyczynić się do zwiększenia tempa aktywności w zakresie ochrony środowiska, chociaż zakres i skala proponowanych działań nie wskazują, by w nadchodzących kilku latach nastąpił w omawianej dziedzinie przełom ilościowy i jakościowy w stosunku do obecnego stanu. Szczególnie niepewna jest skala pozytywnych oddziaływań instrumentów o charakterze systemowym, których wdrażanie tylko w części zależy od aktywności na poziomie gminy, a często decydujące są ustalenia podejmowane centralnie dla całego państwa.

Całościowa analiza materiału zawartego w *Programie* pozwoliła stwierdzić, że dokument ten nie ma istotnych braków informacyjnych i analitycznych, które ograniczałyby możliwości dokonania niniejszej prognozy.